

ES budžeta elastība:

ļāva risināt neparedzētas problēmas, bet regulējums ir pārāk sarežģīts

EIROPAS
REVĪZIJAS
PALĀTA

@luzitanija - adobe.stock.com

Saturs

Punkts

01–20 | Galvenie vēstījumi

01–11 | Kāpēc šī joma ir svarīga

12–20 | Ko mēs konstatējam un ko iesakām

21–93 | Plašāka informācija par mūsu apsvērumiem

21–32 | Elastības vajadzības nebija pietiekami identificētas un analizētas

33–56 | Līdz šim budžeta elastība ir ļāvusi ES reaģēt uz dažādām vajadzībām, neraugoties uz intensīvu izmantošanu

34–40 | ES budžeta elastības summas lielākoties bija starptautisko kritēriju diapazonā

41–56 | Elastības satvars ļāva finansēt plašu vajadzību klāstu papildus ārkārtas situācijām un krīzēm

57–93 | ES budžeta elastības satvars ir pārāk sarežģīts, un dažas mobilizācijas izvēles nav skaidras

59–71 | Sistēmu sarežģī vairāki elastības instrumenti, kas dažkārt pārklājas un kuriem nav skaidri noteiktas prioritātes

72–85 | Noteikumi kopumā veicina ātru mobilizāciju, taču tie netika maksimāli vienkāršoti

86–93 | Strukturētas pieejas trūkums, dokumentējot analīzi attiecībā uz alternatīvām finansēšanas iespējām un summām

Pielikumi

I pielikums. Par revīziju

II pielikums. Galvenās juridiskās prasības

III pielikums. Elastības instrumentu izmantošana 2021.–2024. gadā

Saīsinājumi

Glosārijs

Komisijas atbildes

Laika grafiks

Revīzijas darba grupa

Galvenie vēstījumi

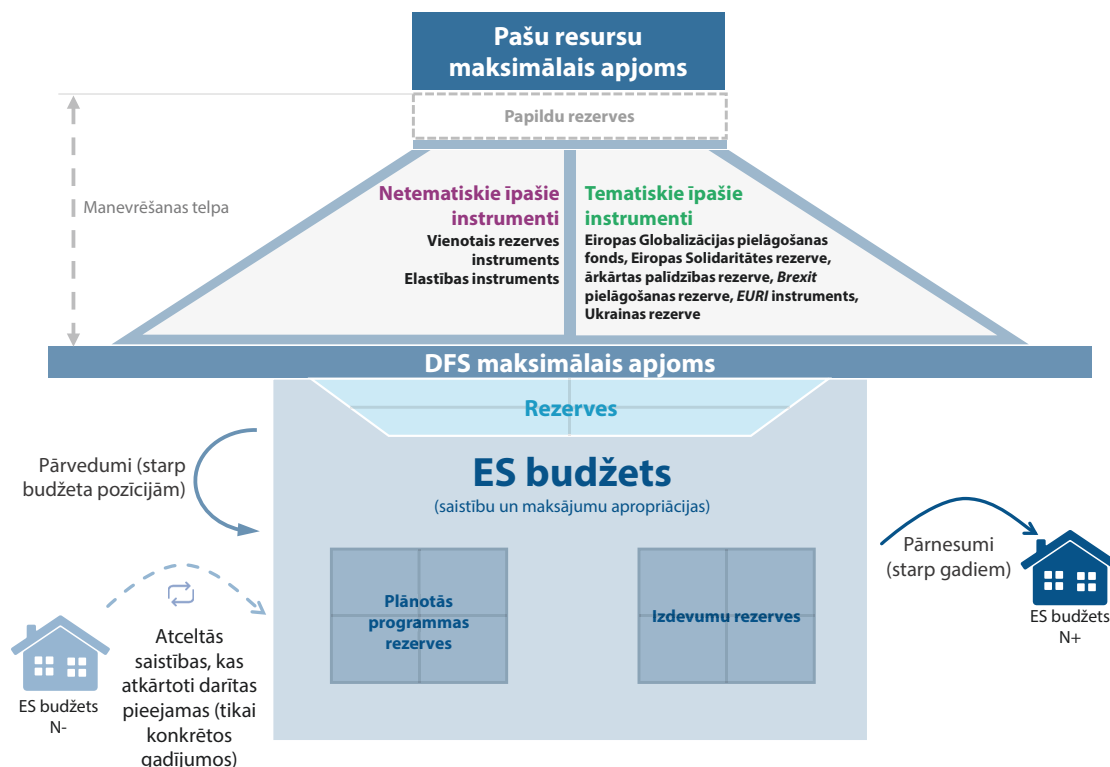
Kāpēc šī joma ir svarīga

- 01** ES izmanto ilgtermiņa budžetus, kas pašlaik aptver septiņu gadu periodu, t. s. daudzgadu finanšu shēmas (DFS). Jaunas DFS izstrāde parasti sākas aptuveni trīs gadus pirms tās sākuma, kas nozīmē plānošanu līdz pat desmit gadiem uz priekšu. DFS darbojas saskaņā ar juridiski saistošiem gada ierobežojumiem: ES ieņēmumu “pašu resursu maksimālais apjoms” un izdevumu “DFS maksimālais apjoms”. Šo ierobežojumu mērķis ir nodrošināt augstu paredzamības un stabilitātes pakāpi.
- 02** Tajā pašā laikā ES budžetam jābūt pietiekami elastīgam, lai reaģētu uz mainīgiem apstākļiem, jo īpaši ņemot vērā daudzās nesenās krīzes un politisko gribu: i) stiprināt ES reaģēšanu krīzes situācijās un gatavību tām; ii) veidot un uzraudzīt noturību un iii) pievērsties jomām, kurās ES ir apdraudēta¹. Komisija uzskata, ka pienācīgam budžeta elastības līmenim jānodrošina efektīva resursu piešķiršana un ātra ES reakcija uz neparedzētiem apstākļiem un ārkārtas situācijām².
- 03** ES budžeta elastība tiek panākta, kombinējot strukturālus budžeta elementus, kas ļauj resursus pārdalīt starp dažādām prioritātēm un budžeta gadiem, papildinot tos ar rezervēm un īpašiem instrumentiem, kas ļauj sākotnēji plānotajiem izdevumiem pievienot papildu līdzekļus. Elastības instrumentus var iedalīt instrumentos, kas darbojas zem DFS maksimālā apjoma, un instrumentos, kas ir virs maksimālā apjoma(sk. [1. attēlu](#)).

¹ Eiropadomes 2020. gada sanāksmes secinājumi, 8. punkts.

² Eiropas Komisija Priekšlikums Padomes regulai, ar ko nosaka daudzgadu finanšu shēmu 2021.–2027. gadam, 2018.

1. attēls | ES budžeta elastības rīki 2021.–2027. gada DFS

Avots: ERP, pamatojoties uz [Regulu \(ES, Euratom\) 2020/2093](#), ar ko nosaka daudzgadu finanšu shēmu 2021.–2027. gadam (2021.–2027. gada DFS regula), un [Regulu \(ES, Euratom\) 2024/2509](#) par finanšu noteikumiem, ko piemēro Savienības vispārējam budžetam (Finanšu regula).

04 Revīzijā galvenā uzmanība tika pievērsta elastības instrumentiem, kas ļauj finansēt papildu izdevumus, pieņemtajam budžetam pievienojot saistību apropriācijas: drošības rezerves un ii) īpašie instrumenti. *Rezerves* ir nepiešķirtas summas, kas atspoguļo starpību starp DFS maksimālajiem apjomiem un plānotajiem izdevumiem katrai izdevumu kategorijai ("izdevumu kategorija"). *Īpašie instrumenti* ļauj mobilizēt papildu finanšu resursus virs DFS maksimālā apjoma.

05 Pastāv divu veidu īpašie instrumenti: tematiskie un netematiskie. *Tematiskie* īpašie instrumenti var nodrošināt papildu resursus tikai īpaši iepriekš noteiktiem pasākumiem, kā norādīts turpmāk.

- Eiropas Globalizācijas pielāgošanās fonds (**EGF**) atbalsta darba ņēmējus, kas zaudējuši darbu lielu pārstrukturēšanas pasākumu dēļ;
- Solidaritātes un ārkārtas palīdzības rezerve (**SEAR**) ietver i) Eiropas Solidaritātes rezervi, kas nodrošina finansējumu lielām katastrofām, kuras sedz Eiropas Savienības Solidaritātes fonds (**EUSF**); un ii) Ārkārtas palīdzības rezervi (**EAR**), kas nodrošina palīdzību citās humānās un civilās ārkārtas situācijās;

- o Brexit korekcijas rezerve (**BKR**) atbalsta nozares, kuras skārusi Apvienotās Karalistes izstāšanās no ES;
- o 2024. gadā tika ieviesti divi jauni instrumenti, proti, ESAI (Eiropas Savienības Atveseļošanas instrumenta) instruments un Ukrainas rezerve, kuru mērķis ir segt neplānotu procentu izmaksu pieaugumu par aizņēmumiem, kas apmaksāja *NextGenerationEU* atveseļošanas pasākumu kopumu, un finansēt jaunieviesto *Ukrainas mehānismu*.

06 *Netematiskie* īpašie instrumenti neaprobežojas tikai ar konkrētām tematiskajām jomām vai iepriekš noteiktiem notikumiem:

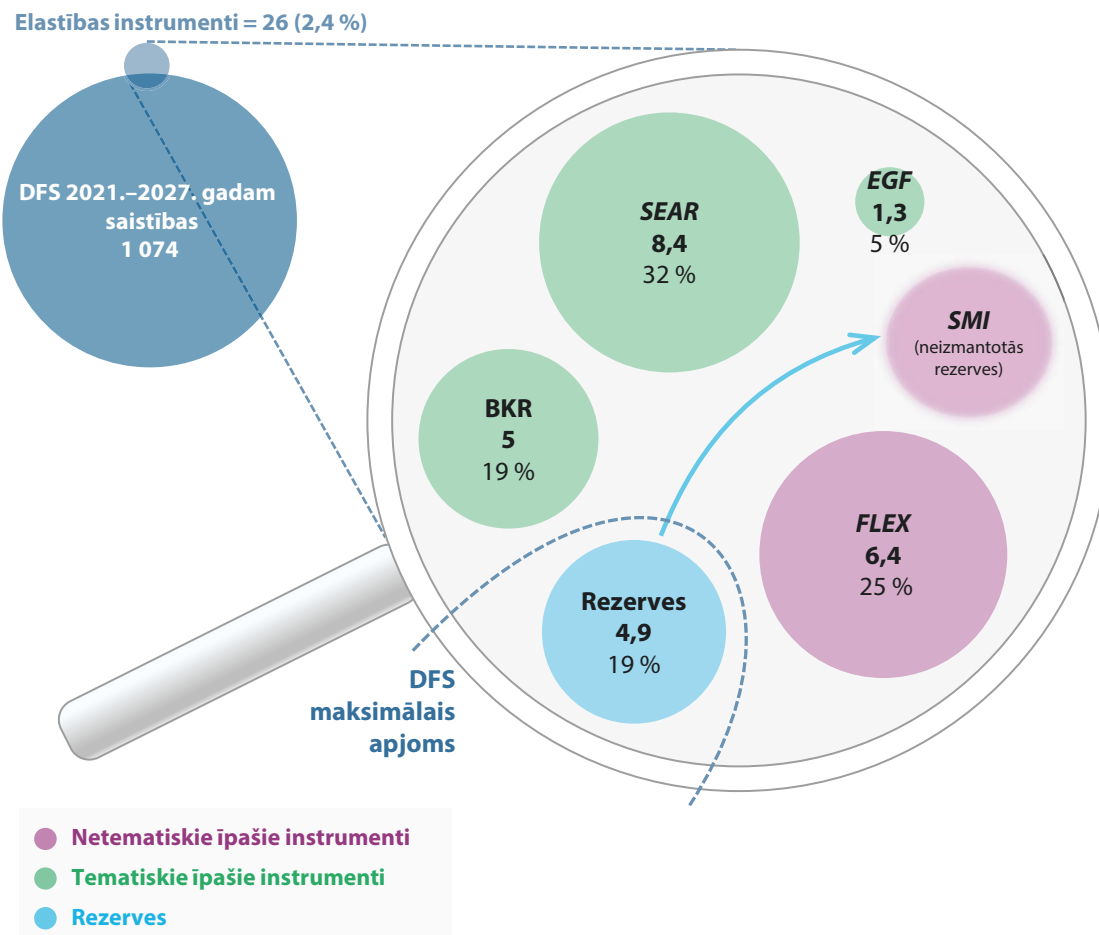
- o Vienotais rezerves instruments (**SMI**) ļauj pieejamās rezerves pārvietot starp gadiem un starp pozīcijām;
- o elastības instruments (**FLEX**) ļauj finansēt īpašus neparedzētus izdevumus.

07 Saskaņā ar *Līgumu par Eiropas Savienību* Komisija ir atbildīga par DFS regulas ierosināšanu un gada budžeta ierosināšanu un izpildi, tostarp par attiecīgajiem elastības pasākumiem un to mobilizāciju. DFS regulas pieņemšanai un pārskatīšanai ir nepieciešama Padomes vienprātība un Parlamenta piekrišana. Budžetu pieņemšanai ir nepieciešama gan Parlamenta, gan Padomes, ES “budžeta lēmēj institūcijas”, piekrišana (ar kvalificētu balsu vairākumu).

08 Sākotnējās summas, kas 2021.–2027. gada DFS bija pieejamas rezervēm un īpašiem instrumentiem (sk. *2. attēlu*), ļāva palielināt DFS kopējos izdevumus līdz 2,4 % (26 miljardi EUR). DFS *vidusposma pārskatīšana 2024. gadā* pastiprināja *SEAR* un *FLEX* īpašos instrumentus, kas palielināja sākotnējo elastību līdz 2,6 % no kopējiem DFS izdevumiem (aptuveni 28 miljardi EUR). Ar to tika ieviesti arī divi jauni īpašie instrumenti: ESAI instruments un Ukrainas rezerve.

2. attēls | Sākotnējās summas, kas pieejamas rezervēm un īpašajiem instrumentiem 2021.–2027. gada DFS

(pieņemtie 2020. gada DFS rādītāji, miljardos EUR, 2018. gada cenas)

SMI Vienotais rezerves instruments

FLEX Elastības instruments

BKR *Brexit* korekcijas rezerve

EGF Eiropas Globalizācijas pielāgošanās fonds darbu zaudējušiem darba ņēmējiem

SEAR Rezerve solidaritātei un palīdzībai ārkārtas gadījumos

Avots: ERP, pamatojoties uz Komisijas sniegto informāciju, "The EU's 2021.–2027. long-term budget and NextGenerationEU – Facts and figures", sākotnējā 2021.–2027. gada DFS regula.

09 Šajā revīzijā mēs izvērtējam, vai ES budžeta elastības instrumenti 2021.–2027. gada DFS ir labi izstrādāti un to izmantošana ir pamatota, izvairoties no riska, ka DFS pirmajos gados šie instrumenti tiks pārmērīgi izsmelti. Revīzijā galvenā uzmanība tika pievērsta attiecīgo īpašo instrumentu izstrādei un mobilizācijai un rezervju izmantošanai no 2021. līdz 2024. gadam, tostarp DFS vidusposma pārskatīšanai.

- 10** Komisija līdz 2025. gada vidum iesniegs priekšlikumu par DFS pēc 2027. gada. Tā kā ES risina problēmas, ko rada mainīgās krīzes, palielināsies spiediens pēc ātriem un efektīviem ES līmeņa reaģēšanas mehānismiem. Mūsu mērķis ir sniegt ieguldījumu turpmākajās debatēs par nākamās DFS izstrādi, sniedzot savu analīzi par pašreizējās DFS elastības instrumentu izstrādi un izmantošanu.
- 11** Plašāku pamatinformāciju un sīkāku informāciju par mūsu revīzijas tvērumu un pieeju sk. [I pielikumā](#). Sīkāka informācija par galvenajām juridiskajām prasībām ir sniegta [II pielikumā](#).

Ko mēs konstatējam un ko iesakām

- 12** Mūsu revīzijā konstatējam, ka Komisijas 2021.–2027. gada DFS priekšlikums nebija balstīts uz pietiekamu vajadzību un risku noteikšanu un analīzi, kurus ES budžetam būtu jāspēj risināt. Lai gan kopumā ES budžeta elastības kārtība ļāva ES budžetam reaģēt uz jaunām problēmām un prioritātēm, DFS pirmajā daļā katru gadu tika izsmelti daži elastības instrumenti. Turklāt elastības sistēma ir pārāk sarežģīta, jo elastības instrumentu izmantošanas secība ir neskaidra un tie dažkārt pārklājas. Tāpēc ir grūti iegūt skaidru un pilnīgu priekšstatu par sistēmas darbību.

Elastības vajadzības nebija pietiekami identificētas un analizētas

- 13** Komisijas sākotnējā priekšlikumā par DFS 2021.–2027. gadam tika uzsvērts, cik svarīgi ir palielināt ES budžeta elastību. Priekšlikumā tas pamatots ar to, ka 2014.–2020. gada daudzgadu finanšu shēmā intensīvi tiks izmantoti īpaši instrumenti (virs DFS maksimālā apjoma), lai risinātu vēl nebijušas problēmas, kas saistītas ar nestabilitāti ES kaimiņvalstīs un masveida migrācijas plūsmām. Tomēr priekšlikums par elastības instrumentiem nebija pietiekami pamatots ar detalizētu, uz nākotni vērstu vajadzību un risku analīzi.
- 14** Komisija nav izvērtējusi visu iepriekšējo elastības instrumentu darbību, lai pamatotu priekšlikumu par rezervēm, izlaižot *SMI*, *FLEX* un *EAR*. Attiecībā uz *EGF* un *ESSF* veiktajos novērtējumos netika analizētas turpmākās vajadzības mainīgajā vidē. Turklāt Komisija neizmantoja prognozēšanu vai tendenču analīzi, jo īpaši dabas katastrofu kontekstā. Sk. [21.–32. punktu](#).

1. ieteikums

Labāk atbalstīt lēmumu pieņemšanu saistībā ar nākamās DFS elastības shēmas izstrādi

Attiecībā uz turpmākajām DFS Komisijai būtu jāatbalsta elastības satvara izstrāde, tostarp tā apmērs, sniedzot šādu informāciju:

- a) to iespējamo notikumu veids, kurus vajadzētu risināt ar ierosinātajām ES budžeta elastības iespējām;
- b) elastīguma vajadzību kvalitatīvs un, ja iespējams, kvantitatīvs novērtējums, ņemot vērā risināmo notikumu iespējamību un iespējamo ietekmi; un
- c) pašreizējās ES budžeta elastības sistēmas visaptverošs novērtējums.

Īstenošanas mērķtermiņš: 2026. gads (un turpmāk).

Līdz šim budžeta elastība ir ļāvusi ES reaģēt uz dažādām vajadzībām, neraugoties uz intensīvu izmantošanu

- 15** Lai gan starptautiskie kritēriji galvenokārt ir vērsti uz valstu budžetiem, tie var kalpot arī par ES budžeta pamatprincipiem, kam ir atšķirīgas iezīmes. Publisko finanšu pārvaldībā ārkārtas gadījumiem paredzētie līdzekļi neparedzētiem gadījumiem parasti svārstās no 2 % līdz 3 % no izdevumiem, un ES budžeta elastības summas kopumā atbilda šiem kritērijiem (sk. [34.–40. punktu](#)).
- 16** Tomēr ES budžeta elastīgums tika intensīvi izmantots, lai apmierinātu pastāvīgi pieaugošās vajadzības. DFS pirmajā daļā tika konsekventi izsmelti daži elastības instrumenti, strauji samazinot to pieejamību atlikušajā periodā. Galvenie notikumi, kas visvairāk palielināja vajadzību pēc DFS elastības, bija Krievijas agresijas karš pret Ukrainu, humānās un enerģētikas krīzes, biežas un plaša mēroga dabas katastrofas un strauji augoša inflācija. Mēs konstatējam, ka nebija īpašu mehānismu zem DFS maksimālā apjoma, lai mazinātu aplēses nenoteiktību attiecībā uz maksājamām procentu izmaksām. DFS satvarā nav arī noteikumu, kas paredzētu krīzes budžeta plānošanu nozīmīgās un ārkārtas situācijās, izņemot DFS pārskatīšanu. DFS vidusposma pārskatīšana bija nepieciešama, lai risinātu šādu problēmu pieaugošo ietekmi. Sk. [41.–49. punktu](#).

- 17** Gadījumos, ko mēs atlasījām, Komisija ierosināja mobilizēt tematiskos īpašos instrumentus atbilstoši to konkrētajam mērķim un darbības jomai. Tiesiskajā regulējumā nav noteikts, cik lielā mērā drošības rezerves un īpašie instrumenti, kas nav tematiski, būtu jāizmanto dažādiem mērķiem. Tas ļāva Komisijai ierosināt to izmantošanu, lai apmierinātu plašu vajadzību klāstu. 2021.–2024. gadā tie ietvēra ne tikai reaģēšanu ārkārtas situācijās, bet arī lielākas nekā gaidītās inflācijas ietekmes uz plānotajām izmaksām novēršanu, esošo DFS programmu pastiprināšanu un jaunu DFS programmu izveidi, kas saistītas ar izmaiņām politiskajās prioritātēs. Lai gan šis satvara dizains nodrošina lielāku elastību, tas galu galā samazina ārkārtas situācijām pieejamās summas. Sk. 50.–56. punktu.

ES budžeta elastības shēma ir pārāk sarežģīta

- 18** Finanšu pārvaldību un lēmumu pieņemšanu sarežģī vairāki elastības instrumenti, kas dažkārt pārklājas un kuriem nav skaidri noteiktas prioritātes. Mēs konstatējam pārklāšanos starp i) netematiskiem īpašiem instrumentiem, ko var izmantot plašam vajadzību klāstam, un ii) tematiskiem īpašiem instrumentiem un DFS izdevumu programmām, ar kurām var finansēt tāda paša veida vajadzības. Turklāt nav skaidri noteikta secība, kādā jāizmanto iestrādātās budžeta elastības iespējas, rezerves zem DFS maksimālā apjoma un īpašie instrumenti, kas pārsniedz DFS maksimālos apjomus (sk. 59.–71. punktu).
- 19** Mēs konstatējam, ka spēkā esošie noteikumi un procedūras atviegloja elastības instrumentu ātru mobilizāciju, bet tie nebija racionalizēti līdz iespējamam līmenim (sk. 72.–85. punktu).

2. ieteikums

Vienkāršot DFS elastības satvaru un lēmumu pieņemšanas procesu

Neskarot likumdevēju lēmumu, Komisijai būtu jāierosina nākamās DFS elastības satvara vienkāršošana, jo īpaši:

- a) apvienojot vienā instrumentā gada pieejamās rezerves, kas nepārsniedz DFS maksimālo apjomu, un ļaut tās izmantot visās gada budžeta vai budžeta grozījumu politikas jomās;
- b) izveidojot vienu īpašu instrumentu virs DFS maksimālā apjoma īpašām neparedzētām un ārkārtas vajadzībām;
- c) nosakot skaidru rezervju un īpašā(-o) instrumenta(-u) izmantošanas secību, prioritāti piešķirot to summu izmantošanai, kuru izcelsme ir zem DFS maksimālā apjoma; un
- d) iekļaujot konkrētu iepriekš noteiktu pasākumu finansējumu, uz kuriem attiecas nozaru tiesību akti, turpmāko programmu rezervēs, nevis izmantojot tematiskus īpašus instrumentus, kas pārsniedz DFS maksimālo apjomu.

Īstenošanas mērķtermiņš: 2026. gads.

- 20** Komisijas analīze par alternatīvām finansēšanas iespējām, pārdalot un aprēķinot nepieciešamās summas jaunām vajadzībām, dažos gadījumos nebija pienācīgi dokumentēta. Tas ierobežoja skaidrību par procesu un izdarītajām izvēlēm. Sk. **86.–93.** punktu.

3. ieteikums

Uzlabot Komisijas procedūras pārdales un prioritāšu maiņas iespēju izskatīšanai

Komisijai būtu jānosaka galvenie soļi un lomas pārdales un prioritāšu pārdales procedūrās, nosakot budžeta resursus jaunu vajadzību apmierināšanai, un jādokumentē dažādu iespēju izskatīšana.

Īstenošanas mērķtermiņš: 2026. gads.

Plašāka informācija par mūsu apsvērumiem

Elastības vajadzības nebija pietiekami identificētas un analizētas

- 21** Arvien sarežģītākā, sadrumstalotākā un neprognozējamākā vidē ir nepieciešama uz pierādījumiem balstīta politikas veidošana, kam var būt izšķiroša nozīme labākas valsts politikas izstrādē, īstenošanā un ieviešanā³.
- 22** Efektīva riska pārvaldība⁴ izmanto vislabāko pieejamo informāciju, lai analizētu riskus, pamatojoties uz vēsturiskajiem datiem, aktuālo informāciju un nākotnes gaidām. Tajā aplūkota nenoteiktība, riska avoti, sekas, iespējamība, notikumi un scenāriji, kā arī organizācijas ārējais konteksts.
- 23** Padome uzskata, ka proaktīva gatavība krīzēm prasa: risku prognozēšanu, regulāru pārskatīšanu un paredzēšanu, šo risku iespējamās ietekmes noteikšanu dažādās nozarēs gan atsevišķās dalībvalstīs, gan kaimiņvalstīs, kā arī novērtējumu par to, kā šo ietekmi vislabāk mazināt un novērst⁵.
- 24** ESAO budžeta pārvaldības princips ir noteikts, ka sniegumam, novērtēšanai un izmaksu lietderībai ir jābūt budžeta procesa neatņemamai sastāvdaļai (8. princips).

³ *Building capacity for evidence-informed policy-making: Lessons from country experiences*, ESAO, 2020.

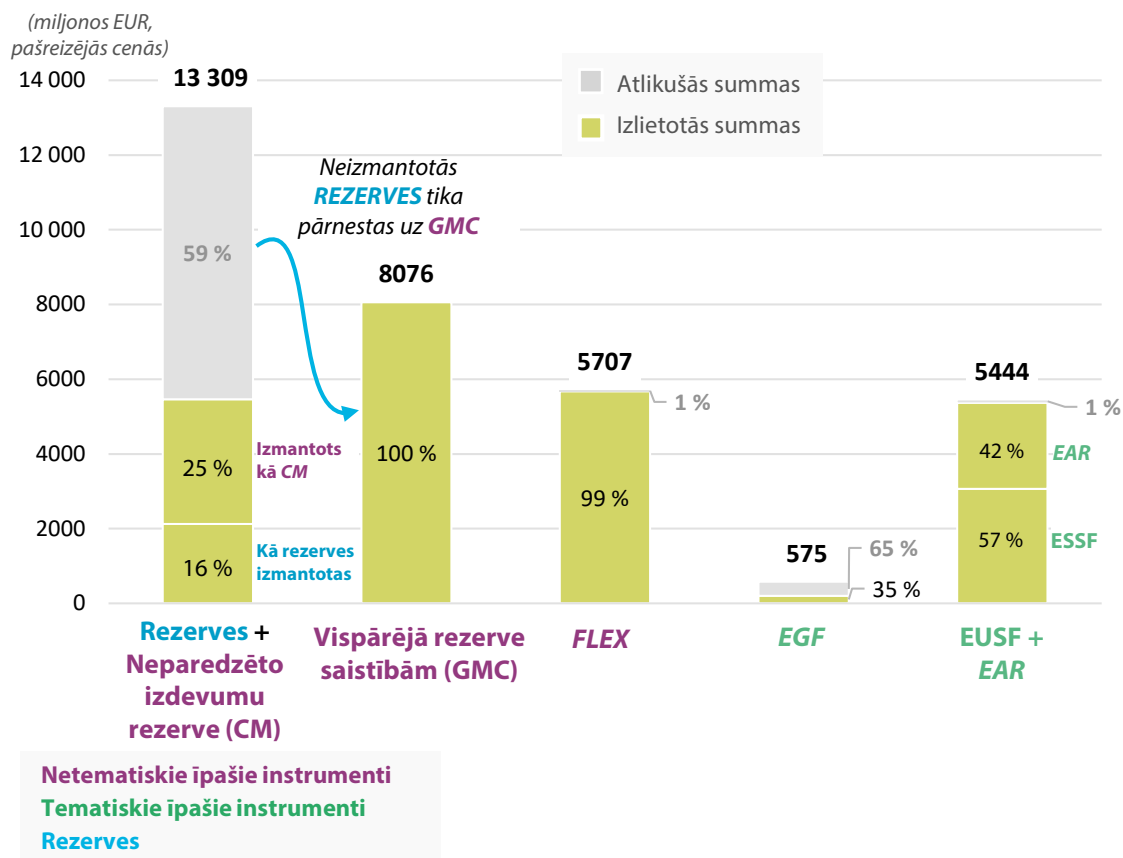
⁴ Starptautiskais standarts ISO 31000:2018 Riska pārvaldība. Vadlīnijas.

⁵ Padomes secinājumi par to, lai uzlabotu gatavību turpmākām krīzēm, spēju reaģēt uz tām un noturību pret tām, 2021.

- 25** Mēs novērtējam, vai Komisija ir izstrādājusi budžeta elastības rīkus un ierosinājusi atbilstošās summas pašreizējai DFS, pamatojoties uz rūpīgu analīzi par iespējamām vajadzībām un riskiem, ņemot vērā iepriekš minētos kritērijus.
- 26** Komisijas sākotnējā priekšlikumā par DFS 2021.–2027. gadam⁶ (2018. gadā) tika uzsvērtā vajadzība pēc lielākas ES budžeta elastības, pamatojot to ar īpašu instrumentu intensīvu izmantošanu (virs DFS maksimālā apjoma) 2014.–2020. gada DFS laikā, lai risinātu vēl nepieredzētas problēmas, kas saistītas ar nestabilitāti ES kaimiņvalstīs un masveida migrācijas plūsmām. Mūsu analīze apstiprināja Komisijas apgalvojumu, ka elastības instrumenti tika izmantoti intensīvi (skatīt [3. attēlu](#)).

⁶ COM(2018) 322.

3. attēls | Elastības instrumenti intensīvi tika DFS 2014.–2020. gada DFS

Piezīme. Šajā attēlā norādītas kopējās rezerves, kas faktiski pieejamas 2014.–2020. gada DFS (sk. [I pielikuma 12. punktu](#)).

2014.–2020. gada DFS īpašie instrumenti “neparedzēto izdevumu rezerve” un “Vispārējā rezerve saistībām” jāva pārvietot pieejamās rezerves starp gadiem un starp izdevumu kategorijām līdzīgi kā 2021.–2027. gada DFS SMI.

Avots: ERP, pamatojoties uz [Padomes Regulu \(ES, Euratom\) Nr. 1311/2013](#) (2014.–2020. gada DFS regula), budžeta projektiem, pieņemtajiem budžetiem un budžeta grozījumiem 2014.–2020. gadam un Komisijas datiem par īpašajiem instrumentiem.

- 27** Komisijas 2018. gada priekšlikumā tika ierosināts turpināt izmantot tādu pašu elastības instrumentu kombināciju kā iepriekšējā DFS (sk. [3. attēlu](#)), bet ar lielākām summām. Pēc Covid-19 uzliesmojuma 2020. gadā Komisija atjaunināja DFS priekšlikumu⁷, vēl vairāk palielinot summas lielākajai daļai elastības instrumentu, lai uzsvērtu elastīgāka ES budžeta nepieciešamību. Tomēr politiskās sarunas samazināja šiem instrumentiem pieejamās galīgās summas, kas tomēr bija lielākas nekā iepriekšējā DFS, izņemot nepiešķirtās rezerves (sk. [1. tabulu](#)).

⁷ COM(2020) 443.

1. tabula | Īpašajiem instrumentiem paredzētās summas starp DFS 2014–2020 un DFS 2021–2027 palielinājās, bet nepiešķirtās rezerves samazinājās

Elastības instruments		Vidējā DFS 2014.–2020. gadam (sākotnējā un pārskatītā, sākot no 2017. gada) / Saskaņotās rezerves	Priekšlikums par 2021.–2027. gada DFS, 2018. gads	Izmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējo DFS	Atjaunināts priekšlikums par DFS 2021.–2027. gadam, 2020. gads	Izmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējo DFS	Pieņemtā DFS / saskaņotās rezerves	Izmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējo DFS
a		b	c	$d=(c-b)/b$	e	$f=(e-b)/b$	g	$h=(g-b)/b$
Gada summas (miljonos EUR) — 2018. gada cenas								
EGF		172	200	16 %	386	124 %	186	8 %
SEAR	ESSF	574	600	4 %	1000	74 %	1200	32 %
	EAR	333	600	80 %	3000	800 %		
FLEX:		615	1000	63 %	1000	63 %	915	49 %
Kopējās summas 2021.–2027. gadam (miljoni EUR) – 2018. gada cenas								
Rezerves		7078	24 796	250 %	11 171	58 %	4891	-31 %
BKR			Neattiecas	Neattiecas	5000	Neattiecas	5000	Neattiecas

Piezīme: Tabulā salīdzinātas rezerves, kas sākotnēji bija pieejamas abu DFS pieņemšanas laikā. Faktiski pieejamās rezerves 2014.–2020. gada daudzgadu finanšu shēmā pārsniedza 13 miljardus EUR.

Avots: ERP, pamatojoties uz Komisijas priekšlikumiem un DFS regulām 2014.–2020. gadam un 2021.–2027. gadam.

- 28** Pārbaudot Komisijas dokumentus, mēs konstatējām, ka ierosinātie elastības instrumentu palielinājumi nav pamatoti ar detalizētu, uz nākotni vērstu vajadzību un risku analīzi. Izmaiņas *FLEX*, *EGF*, *ESSF* un *EAR* summās Komisija bez papildu pamatojuma balstīja uz iepriekšējo izlietojumu, savukārt rezervju izmantošanas tendences vispār netika analizētas. Norādītās elastības vajadzības un ierosinātās summas netika pamatotas ar rūpīgu prognozēšanu, simulāciju vai salīdzinošo novērtēšanu.

- 29** Lai gan nodrošināja papildus līdzekļus DFS programmām, Komisija nevērtēja, kā darbojas rezerves, *SMI* un *FLEX* (netematiskie īpašie instrumenti) vai *EAR* (tematisks īpašais instruments, kas nav saistīts ar konkrētu nozares tiesību aktu). Finanšu regulas prasība⁸ veikt *ex ante* un retrospektīvus novērtējumus neattiecas uz šiem elastības instrumentiem, jo šādi novērtējumi tiek veikti attiecībā uz izdevumu programmām, ko tie atbalsta. Komisijas paziņojumos⁹, tostarp dienestu darba dokumentos, bija sniegts īss apraksts par netematisko īpašo instrumentu iepriekšējo izmantošanu. Mēs uzskatām, ka tas nebija pietiekami visaptveroši, lai novērtētu, cik efektīvi šie elastības instrumenti ir izpildījuši savu mērķi un kā to var ņemt vērā nākotnē. Tas arī neatbilst efektīviem riska pārvaldības principiem un uz datiem balstītai politikas veidošanai.
- 30** Turpretī *EGF* un *ESSF* tematiskajiem īpašajiem instrumentiem ir sīki izstrādātas ziņošanas prasības saskaņā ar Finanšu regulu¹⁰ un attiecīgajiem nozaru tiesību aktiem. Lai gan Komisija savos izvērtējumos¹¹ un gada ziņojumos novērtēja iepriekšējo pieredzi, kas gūta, mobilizējot šos īpašos instrumentus, tā neanalizēja šo rīku turpmākās vajadzības mainīgajā vidē. Komisijas sākotnējais priekšlikums par *ESSF* summām atbilda tikai iepriekšējai DFS, neņemot vērā prognozēto zaudējumus nesošo laika apstākļu pieaugumu Eiropā¹². Turpretī Komisija ierosināja ievērojami palielināt *EGF* apjomu, neraugoties uz to, ka pieprasījums pēc šā instrumenta samazinās, un neanalizējot darba tirgus vai uzņēmumu pārstrukturēšanas tendences.

⁸ Finanšu regula (2018/1046, *idem* 2024/2509 (pārstrādāta redakcija)), 34. pants.

⁹ Paziņojums par daudzgadu finanšu shēmas 2014.–2020. gadam vidusposma pārskatīšanu, 2016; paziņojums par daudzgadu finanšu shēmu 2021.–2027. gadam, 2018.

¹⁰ Finanšu regula (2018/1046, *idem* 2024/2509 (pārstrādāta redakcija)), 34. pants.

¹¹ *Ex post evaluation of the European Union Solidarity Fund 2002.–2016.*, Eiropas Komisija, 2018; *Report from the Commission on the mid-term evaluation of the European Globalisation Adjustment Fund (EGF)*, Eiropas Komisija, 2018, *Report from the Commission on the ex post evaluation of the European Globalisation Adjustment Fund 2014.–2020.*, Eiropas Komisija, 2021.

¹² *Overview of natural and man-made disaster risks the European Union may face*, Eiropas Komisija, 2014, 2017; *Climate impacts in Europe* (Peseta II, III projekti), Kopīgais pētniecības centrs, 2014 un 2018.

- 31** Sarunās par DFS Eiropadome 2020. gada jūlijā vienojās izveidot pagaidu tematisku īpašu instrumentu, kas pārsniedz DFS maksimālos apjomus, un lūdza Komisiju iesniegt tiesību akta priekšlikumu¹³. Šis instruments, proti, BKR, tika izstrādāts kā solidaritātes instruments, lai mazinātu nelabvēlīgās sekas, ko radītu Apvienotās Karalistes izstāšanās no ES, un saglabātu ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju. Tā kā iniciatīva bija nākusi no Padomes un steidzamības dēļ, Komisija pirms BKR regulas priekšlikuma iesniegšanas 2020. gada decembrī ietekmes novērtējumu neveica. Līdz ar to¹⁴ netika piemēroti labāka regulējuma principi un netika izvērtētas labākās pieejas un alternatīvie finansēšanas risinājumi.
- 32** Mēs konstatējam, ka līdz 2027. gada 30. jūnijam ir jāveic BKR efektivitātes, lietderības, nozīmīguma, saskaņotības un ES pievienotās vērtības novērtējums¹⁵. Tas ir krietni pirms 2025. gada jūnija termiņa Komisijas priekšlikumam par DFS laikposmam pēc 2027. gada un tikai sešus mēnešus pirms jaunās DFS sākuma datuma. Tas apgrūtinās gūtās pieredzesņemšanu vērā nākamajā DFS.

Līdz šim budžeta elastība ir ļāvusi ES reaģēt uz dažādām vajadzībām, neraugoties uz intensīvu izmantošanu

- 33** Mēs izvērtējam, vai kopumā pieejamie elastības instrumentu apjomi no 2021. līdz 2024. gadam ļāva ES budžetam apmierināt jaunās vajadzības, vienlaikus saglabājot pietiekamu elastību atlikušajam daudzgadu finanšu shēmas laikposmam. Turklāt mēs pārbaudījām, vai Komisijas ierosinātā mobilizācija bija pamatota saskaņā ar regulatīvajām prasībām un instrumentu paredzēto mērķi.

¹³ Eiropadomes sanāksmes secinājumi, 134. punkts, 2020.

¹⁴ Iestāžu nolīgums starp Eiropas Parlamentu, Eiropas Savienības Padomi un Eiropas Komisiju par labāku likumdošanas procesu, 12.–18. punkts, 2016.

¹⁵ Regula (ES) 2021/1755, ar ko izveido *Brexit* korekcijas rezervi, 17. panta 2. punkts.

ES budžeta elastības summas lielākoties bija starptautisko kritēriju diapazonā

- 34** Veicot novērtējumu, mēs izmantojām šādus kritērijus: starptautiskos standartus, labāko praksi un ieteikumus par labu budžeta pārvaldību un publisko finanšu vadību. Lai gan šie kritēriji galvenokārt attiecas uz valstu budžetiem, tie var kalpot arī kā pamatprincipi ES budžetam, kam ir specifiskas iezīmes, kā aprakstīts [I pielikumā](#).
- 35** Vidēja termiņa izdevumu sistēmās publiskā sektora finanšu pārvaldības prakse norāda uz nepieciešamību izveidot rezerves, kas risina parastās budžeta novirzes un ir no 2 % līdz 3 % no izdevumiem, lai saglabātu budžeta ticamību (izņemot katastrofu fondus)¹⁶. Šādas rezerves ir salīdzināmas ar ES budžetā paredzētajām rezervēm un darbības programmu rezervēm, kas ir zem DFS maksimālā apjoma. Katastrofu vai līdzīgiem līdzekļiem ir vajadzīgs uz risku balstīts novērtējums, lai noteiktu to lielumu, savukārt lielākas novirzes būtu jānovērš ar budžeta korekcijām. ES budžetā tas ir salīdzināms ar īpašajiem instrumentiem, kas pārsniedz DFS maksimālo apjomu, un iespēju pārskatīt DFS¹⁷.
- 36** Turklāt nopietnu krīžu gadījumā var rasties nepieciešamība veidot krīzes budžetu, uz laiku izmainot tradicionālo budžeta veidošanu, jo pastāv nepārvarams spiediens uz iedibināto politiku un praksi. Spiediens varētu ietvert ievērojamas dabas katastrofas, ekonomikas problēmas, veselības krīzes un konfliktus. Krīzes budžeta plānošana var notikt, izmantojot budžeta grozījumus, pārdali, papildu budžeta līdzekļus un rezerves līdzekļus neparedzētiem izdevumiem¹⁸.
- 37** [ESAO labas budžeta pārvaldības principos](#) uzsvērts, cik svarīgi ir mehānismi, kas uzlabo budžeta plānu elastību un mazina finansiālu risku iespējamo ietekmi, nodrošinot stabilas valsts finanses. Šāda riska piemērs ir inflācijas pieaugums, kas ietekmē budžeta izmaksas.

¹⁶ 10. nodaļa "Medium-term expenditure frameworks", James Brumby un Richard Hemming, *The international handbook of public financial management*, 2013. Sk. arī [Framework for assessing public financial management](#), *Public Expenditure and Financial Accountability*, 2019, un [Beyond the annual budget: Global experience with medium term costs frameworks](#), Pasaules Banka, 2013.

¹⁷ 2021.–2027. gada DFS regula, 13. pants.

¹⁸ 2. nodaļa "Crisis budgeting tools and trends", *Global report on public financial management*, *Public Expenditure and Financial Accountability*, 2022.

- 38** Kā parādīts iepriekš [2. attēlā](#), sākotnējā elastība no 2021.–2027. gada DFS ļāva palielināt ES budžeta izdevumus līdz 26 miljardiem EUR 2018. gada cenās jeb 29,1 miljardam EUR faktiskajās cenās, kas atbilst 2,4 % no DFS maksimālā apjoma. To sadala starp nesadalītajām rezervēm, kas ir zem maksimālās robežas (0,45 %), un īpašajiem instrumentiem, kas ir virs tās (1,95 %). Rezerves kā parastās rezerves ir mazākas par tipiskajiem 2–3 % no valsts finanšu pārvaldības kopējiem izdevumiem (sk. [35. punktu](#)). Tomēr tajā nav ņemtas vērā DFS programmās iestrādātās ārkārtas rezerves un tas, ka DFS īstenošanas laikā rezerves var palielināties ietaupījumu, atgūto līdzekļu, iekšējo piešķirto ieņēmumu, pārplānošanas vai atsevišķu programmu nepietiekamas īstenošanas dēļ. Uzkrātās programmu rezerves sasniedza 18,5 miljardus EUR (pašreizējās cenās)¹⁹ jeb 1,5 % no DFS maksimālā apjoma. ES budžeta elastība ir starptautisko kritēriju robežās.
- 39** Revīzijas aptaujā mēs jautājām Eiropas Parlamenta Budžeta komitejai (EP BUDG) un ES dalībvalstu pārstāvjiem Padomes Budžeta komitejā par DFS maksimālā apjoma optimālo procentuālo daļu vispārējai ES budžeta elastībai jebkuras DFS darbības sākumā, izņemot nozīmīgas finansiālās palīdzības programmas, piemēram, Ukrainas rezervi.
- 40** Atbildes liecināja, ka ES budžeta elastība varētu pārsniegt to, ko parasti paredz publisko finanšu pārvaldības prakse. EP BUDG nenorādīja precīzu skaitli, bet uzskatīja, ka nākotnē ir būtiski jāpalielina elastība, lai nodrošinātu ilgtspējīgu parāda atmaksu un efektīvi reaģētu uz krīzēm un jaunām politikas vajadzībām. Aptuveni puse no 17 dalībvalstīm, kas atbildēja, ierosināja diapazonu no 2,1 % līdz 5,0 % no DFS maksimālā apjoma.

Elastības satvars ļāva finansēt plašu vajadzību klāstu papildus ārkārtas situācijām un krīzēm

- 41** Saskaņā ar DFS regulu tematiskie īpašie instrumenti ir paredzēti konkrētiem mērķiem, savukārt netematiskie īpašie instrumenti un rezerves neaprobežojas ar kādu konkrētu mērķi (sk. [II pielikumu](#)). Diviem īpašajiem instrumentiem – *FLEX* (netematisks ar plašu darbības jomu) un *EAR* (tematisks ar ierobežotu darbības jomu) – piemērojamie mobilizācijas noteikumi paredz, ka izdevumiem jābūt “neparedzētiem”. Tomēr jēdziens “neparedzēti” un neparedzētu notikumu veids netika definēts.

¹⁹ [COM\(2025\) 46](#) un programmu regulas.

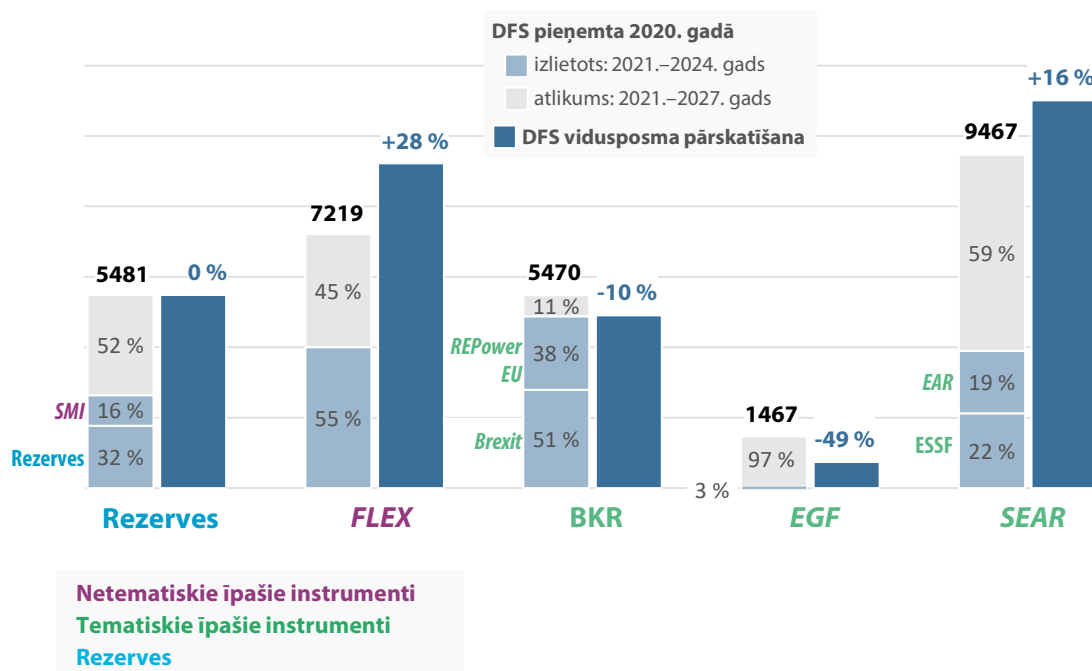
Elastības instrumentu intensīva izmantošana

- 42** 2021.–2027. gada DFS pirmajos trīs gados tika izmantoti 12,4 miljardi EUR jeb 42 % no sākotnējās summas, par kuru panākta vienošanās attiecībā uz īpašiem instrumentiem un rezervēm. Galvenie notikumi, kas visvairāk palielināja vajadzību pēc DFS elastības, bija Krievijas agresijas karš pret Ukrainu, humanitārās un enerģētikas krīzes, biežas un liela mēroga dabas katastrofas un strauji augoša inflācija. Ņemot vērā nepieredzētās problēmas, ko izraisījis Krievijas agresijas karš pret Ukrainu, un vajadzību pēc ilgtermiņa atbalsta Ukrainai, Komisija 2023. gadā ierosināja DFS vidusposma pārskatīšanu²⁰. Padome 2024. gada februārī grozīja DFS.
- 43** Pirms DFS grozīšanas elastības instrumentu izmantošana pēc 2024. gada ES budžeta pieņemšanas bija sasniegusi aptuveni pusi no 2021.–2027. gada DFS kopējās pieejamības (sk. [4. attēlu](#)). Tas liecina, ka kopumā ES budžeta elastībai izdevās apmierināt arvien pieaugošo jauno vajadzību skaitu. Tomēr dažu elastības instrumentu (jo īpaši *FLEX* un *SEAR*) intensīva izmantošana DFS perioda pirmajā daļā strauji samazināja to pieejamību atlikušajā periodā (sk. [III pielikumu](#)). *SEAR* ikgadējie pieejamie līdzekļi tika pilnībā izsmelti katru gadu līdz DFS pārskatīšanai. Turpmākas izsmelšanas risks kļuva acīmredzams ne tikai *SEAR*, bet arī *FLEX* un rezervēm, ņemot vērā paredzamo lielo izmantošanu turpmākajos gados. Līdz ar to DFS pārskatīšana kalpoja par būtisku realitātes pārbaudi un iespēju novērst šo elastības instrumentu turpmākas izsīkšanas risku un pieņemt stratēģisku lēmumu par ilgtermiņa atbalstu Ukrainai.

²⁰ COM(2023) 336.

4. attēls | Termina vidusposma pārskatīšana palielināja pieejamās summas FLEX un SEAR 2021.–2027. gadam, ņemot vērā paredzamo intensīvo izmantošanu

(miljonos EUR, pašreizējās cenās)

Piezīme: 2024. gada izlietojuma summas ietver summas, kas pieņemtas 2024. gada budžetā, kas ir pēdējais budžeta dokuments pirms DFS pārskatīšanas pieņemšanas 2024. gada februārī.

Avots: ERP, pamatojoties uz DFS 2021.–2027. gadam regulu, budžeta dokumentiem un Komisijas datiem.

- 44** Intensīvais pieprasījums pēc SEAR, kas ietver ESSF un EAR, uzsvēra pieaugošās vajadzības, kas saistītas ar šo instrumentu mērķi: dabas katastrofu rašanās un mērogs (ESSF), kā arī ārkārtas situācijas un humānās krīzes ES kaimiņvalstīs Krievijas agresijas kara pret Ukrainu dēļ (EAR). Abu ārkārtas situāciju veidu finansiālās vajadzības ievērojami pārsniedz pieejamos resursus, kas liecina, ka jebkura piešķirta summa varētu būt nepietiekama, lai apmierinātu pieprasījumu. ESSF un EAR bija gandrīz pilnībā izsmeltas gan iepriekšējos (sk. 3. attēlu), gan pašreizējos DFS periodos, neraugoties uz to, ka piešķirumi tika palielināti. Turklāt 2022. gadā bija jāsamazina katastrofu seku likvidēšanas atbalsts dalībvalstīm, kas iesniedza pieteikumus, jo palielinājās pieprasījums pēc ESSF līdzekļiem. No 2021. līdz 2024. gadam humānā palīdzība bija jāpalielina, izmantojot ne tikai EAR, bet arī rezerves un FLEX. Šīs divas jomas ir ļoti svārstīgas un prasīgas, tāpēc ir jāpieņem stratēģiski lēmumi par to finansēšanu.

- 45** DFS pārskatīšana samazināja BKR un *EGF* tematiskajiem īpašajiem instrumentiem piešķirtās summas, jo tie netika pietiekami izmantoti, kas liecina par zemu pieprasījumu. Turklāt ar BKR regulas grozījumu²¹ dalībvalstīm tika atļauts pārskaitīt neizmantotos BKR līdzekļus uz *RePowerEU*.
- 46** Tiesību akti ļauj pieejamās gada rezerves izmantot tikai attiecībā uz konkrēto budžeta izdevumu pozīciju, un neizmantotās summas kļūst pieejamas visās pozīcijās nākamajā gadā saskaņā ar *SMI*. No 2021. līdz 2024. gadam DFS 2.b, 5. un 6. izdevumu kategorijas rezerves (noturība un vērtības, drošība un aizsardzība, un ārējā darbība) tika konsekventi izsmeltas un galvenokārt izmantotas, pieņemot gada budžetus. Līdz ar to šajās pozīcijās bija ierobežotas rezerves vai to nebija vispār, ko varētu izmantot budžeta grozījumos gada laikā. Tas ir pretrunā pamatprincipam nodrošināt pietiekamas nepiešķirtās rezerves²². Tā rezultātā bija jāizmanto īpaši instrumenti, lai apmierinātu neparedzētas vajadzības gada laikā šajās izdevumu kategorijās. Mēs konstatējam, ka jēdziens “pietiekamas rezerves” iestāžu nolīgumā nav sīkāk definēts.
- 47** Turklāt mēs konstatējam risku, ka *SMI* finansējums varētu būt nepietiekams, lai segtu papildu vajadzības DFS pēdējos gados atkarībā no jauno vajadzību apjoma un citu īpašo instrumentu pieejamības. 2024. gada beigās *SMI* joprojām bija pieejami 0,7 miljardi EUR, un laikposmā no 2025. līdz 2027. gadam neizmantotā rezerve varētu tikt pārskaitīta *SMI* aptuveni 1,6 miljardu EUR apmērā²³. Tomēr Komisija jau lēš, ka 2026.–2027. gadā būs ievērojami jāizmanto īpaši instrumenti 7. izdevumu kategorijā (Eiropas publiskā pārvalde) 1,6 miljardu EUR apmērā, kas samazinātu pieejamību citām neparedzētām vajadzībām.
- 48** Mēs konstatējam, ka DFS sākumā netika izveidots mehānisms, lai radītu rezervi ESAI procentu izmaksām, neraugoties uz raksturīgo aplēšu nenoteiktību. Tas ir īpaši svarīgi, ņemot vērā to, ka procentu izmaksas ir pilnībā atkarīgas no tirgus apstākļiem un ir ES juridisks pienākums. ES 2023. gada budžetā 27 % starpību starp pārskatīto vajadzību aplēsi un ESAI budžeta pozīcijā sākotnēji ielānoto summu pilnībā sedza VSI, savukārt 2024. gada budžetā 57 % starpību sedza *FLEX*. Tas uzsvēra nepieciešamību izveidot ESAI instrumentu DFS pārskatīšanā.

²¹ Regula (ES) 2023/435, 4. pants.

²² Iestāžu nolīgums par budžeta disciplīnu, sadarbību budžeta jautājumos un pareizu finanšu pārvaldību, 7. punkts, 2020.

²³ Komisijas 2025. gada finanšu plānojums.

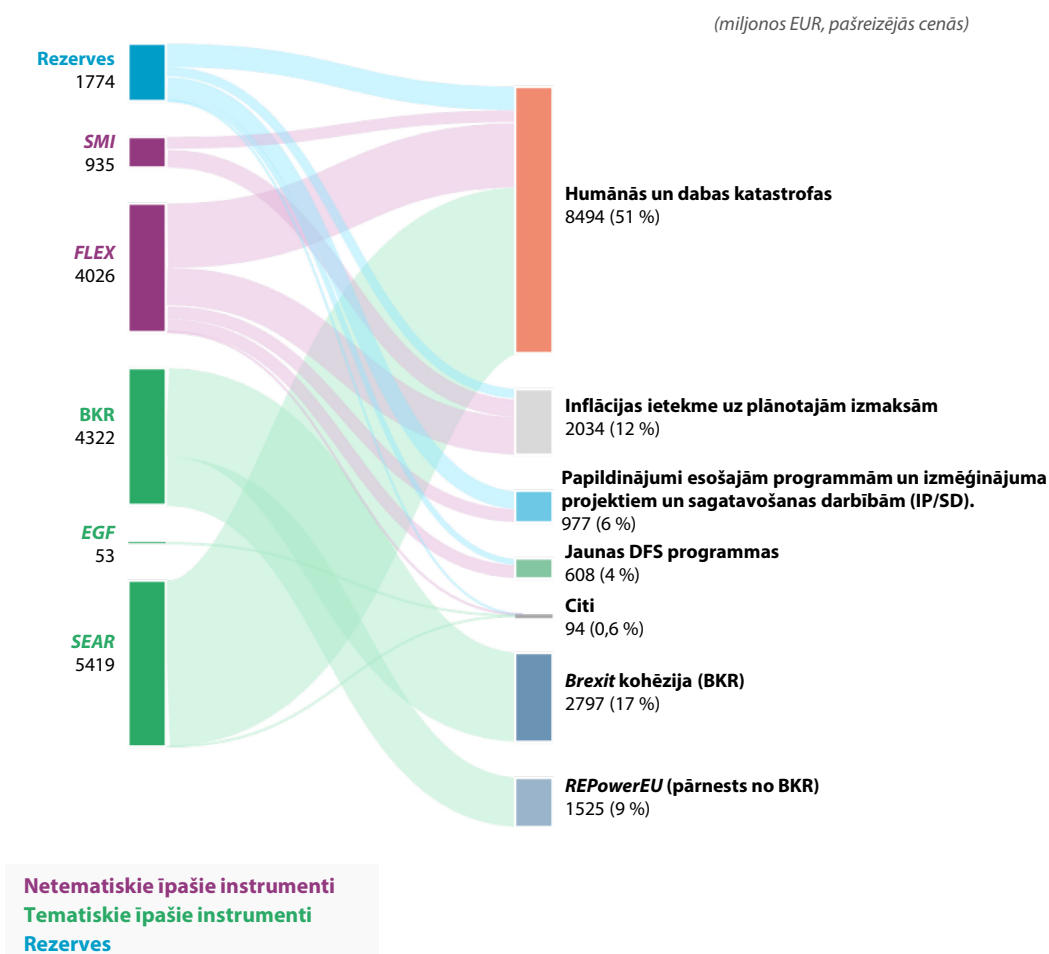
49 Kā norādīts [35.](#) un [36.](#) punktā, publisko finanšu pārvaldības prakse liecina, ka nozīmīgas un ārkārtējas krīzes, piemēram, karš, nebūtu jārisina ar regulārām rezervēm, bet ir nepieciešama krīzes budžeta plānošana. Mēs konstatējam, ka DFS nav mehānisma, lai ierosinātu krīzes budžeta plānošanu un reaģētu uz šādām vajadzībām, izņemot DFS pārskatīšanu, ar kuru tika ieviesta Ukrainas rezerve. DFS pārskatīšanai Padomē ir nepieciešama vienprātība. Attiecībā uz 2021.–2027. gada DFS termiņa vidusposma pārskatīšanu Komisija savu priekšlikumu publicēja 2023. gada jūnijā, un Padome to pieņēma 2024. gada februārī pēc vairāk nekā septiņus mēnešus ilgām politiskām sarunām. Tas bija vēlāk nekā nepieciešamais pieņemšanas termiņš “pirms budžeta procedūras sākuma [2023. gada jūlijā] attiecībā uz gadu vai pirmo no attiecīgajiem gadiem [2024]”²⁴.

Elastības instrumenti tika izmantoti plašam vajadzību klāstam

- 50** Mēs analizējam mobilizācijas iemeslus, kas izklāstīti budžeta dokumentos par visiem gadījumiem, kad no 2021. līdz 2024. gadam tika izmantotas rezerves vai mobilizēti īpaši instrumenti. Mēs arī sīkāk pārbaudījām 26 mobilizācijas gadījumu izlasi, lai novērtētu, vai elastības instrumenti tika izmantoti paredzētajam mērķim.
- 51** Mūsu veiktā atlasīto gadījumu analīze atklāja, ka kopumā Komisija ierosināja izmantot tematiskos īpašos instrumentus atbilstoši to konkrētajam mērķim un darbības jomai. Tā kā rezervēm un netematiskiem instrumentiem ir vispārīgāks mērķis, Komisija varēja ierosināt tos mobilizēt dažādām jaunām vajadzībām.
- 52** Mēs konstatējam, ka aptuveni puse no kopējā elastības finansējuma tika izmantota, lai risinātu humanitārās ārkārtas situācijas un dabas katastrofas. Otra puse i) palīdzēja dalībvalstīm novērst *Brexit* negatīvās sekas un enerģijas tirgus traucējumus, ko izraisīja Krievijas agresijas karš pret Ukrainu (*RePowerEU*); ii) sedza plānoto izmaksu pieaugumu, ko ietekmēja inflācija, kas bija augstāka, nekā prognozēts, un iii) finansēja jaunu DFS programmu izveidi. Tomēr mēs arī konstatējam, ka 6 % no elastības fonda līdzekļiem tika izmantoti, lai papildinātu esošās DFS programmas un finansētu izmēģinājuma projektus un sagatavošanās darbības bez īpašiem neparedzētiem notikumiem (sk. [5. attēlu](#)).

²⁴ 2021.–2027. gada DFS regula, 13. panta 2. punkts.

5. attēls | Elastības instrumenti tika izmantoti, lai apmierinātu plašu vajadzību klāstu 2021.–2024. gadā

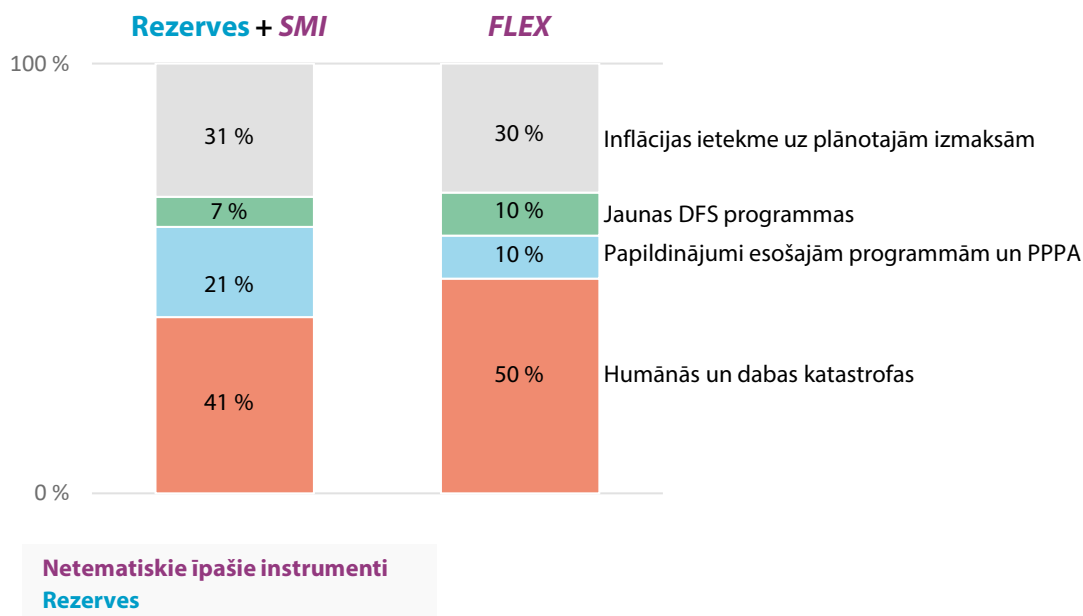

Avots: ERP, pamatojoties uz PVO un Komisijas datiem.

- 53** Attiecībā uz EGF, ESSF un BKR tematiskiem īpašajiem instrumentiem paredzētais mērķis un detalizēti mobilizācijas nosacījumi ir izklāstīti to īpašajās regulās. Mūsu veiktā EGF un ESSF izmantošanas gadījumu analīze apstiprināja, ka vajadzības bija tieši saistītas ar šiem apstākļiem, proti, ar nodarbināto personu pārvietošanu sakarā ar lieliem pārstrukturēšanas pasākumiem (EGF) un dabas katastrofām (ESSF). BKR mobilizācijai nebija nepieciešams noteikt īpašas vajadzības, un dalībvalstis saņēma līdz 73 % no priekšfinansējuma un guva labumu no ārkārtējas elastības, lai lemtu par piemērotiem īstenošanas pasākumiem bez iepriekšējas vienošanās ar Komisiju.

- 54** Attiecībā uz *EAR* tematisko īpašo instrumentu, kam nav nozaru regulējuma, piešķiršanas priekšlikumu pamatā ir Komisijas iekšējais prioritāro vajadzību novērtējums. Šis instruments galvenokārt tika mobilizēts, lai sniegtu humāno palīdzību trešās valstīs dažādu krīžu laikā (87 %). Atlikusī daļa (13 %) tika piešķirta ES iekšienē, lai apmierinātu sākotnējās vajadzības pēc bēgļu pieplūduma Ukrainā un reaģētu uz putnu gripu un mežu ugunsgrēku pieaugošo intensitāti. Mūsu izlasē iekļautajos gadījumos tika pieprasīts pastiprināt DFS programmas, kas paredzētas mežu ugunsgrēku un putnu gripas apkarošanai (kopā 66 miljoni EUR), lai papildus līdzekļi būtu pieejami vēlāk šajā gadā, ar mērķi palielināt reaģēšanas spējas atkārtotiem notikumiem, kas nebija pilnībā paredzēti saistītajās programmās.
- 55** Rezerves un netematiskie īpašie instrumenti tika izmantoti dažādām vajadzībām, ne tikai reaģēšanai ārkārtas situācijās (sk. [6. attēlu](#)). Lai gan tiesiskajā regulējumā nav precizēti notikumi un kritēriji šo rīku izmantošanai, plaša vajadzību klāsta finansēšana var samazināt summas, kas pieejamas ārkārtas situācijām un krīzēm, ja tādas rodas.

6. attēls | Ar rezervēm un netematiskiem īpašajiem instrumentiem tika finansētas ne tikai ārkārtas situācijas un neparedzēti notikumi 2021.–2024. gadā

Avots: ERP, pamatojoties uz PVO un Komisijas datiem.

56 Mūsu veiktā analīze parādīja, ka 21 % rezervju tika izmantotas, lai stiprinātu tādas ES pamatprogrammas kā “Apvārsnis Eiropa”, “Erasmus+”, Vides un klimata rīcības programma, Vienotā tirgus programma, Eiropas infrastruktūras savienošanas instruments un Digitālā Eiropa, neraugoties uz to, ka nav jaunu vajadzību, un lai finansētu izmēģinājuma projektus un sagatavošanas darbības (IP/SD, sk. [1. izcēlumu](#)). Līdzīgi izdevumi tika segti ar 10 % no *FLEX* mobilizācijas kopsummas, lai gan *FLEX* ir paredzēta neparedzētiem izdevumiem. Vēl viens piemērs izdevumiem, kas nav saistīti ar ārkārtas situācijām, bet kurus Komisija uzskata par neparedzētiem, ir investīciju lēmumu prioritāšu pārskatīšana, ko izraisa jaunas politiskās prioritātes, kuru rezultātā tiek izveidotas jaunas DFS izdevumu programmas (piemēram, Savienības drošas savienojamības akts un Mikroshēmu akts). Turklāt ievērojama daļa no rezervēm un netematiskiem īpašajiem instrumentiem (aptuveni 30 %) tika izmantoti, lai finansētu lielākus administratīvos izdevumus un ESAI procentu izmaksas, kas izriet no inflācijas spiediena, jo nebija cita piemērota mehānisma (sk. [48. punktu](#)).

1. izcēlums

Regulāri izdevumi, kas finansēti no fondiem neparedzētiem notikumiem

Katru gadu Parlaments, Padome un Komisija var ierosināt izmēģinājuma projektus un sagatavošanas darbības (IP/SD) priekšizpētes novērtēšanai un turpmākai finansēšanai ES gada budžetā. Pašreizējā DFS visus IP/SD ierosināja Parlaments.

Finanšu regulā²⁵ paredzēts, ka izmēģinājuma projektiem gadā var piešķirt līdz 40 miljoniem EUR, bet sagatavošanas darbībām – 100 miljonus EUR. Tā kā šīs summas nav iekļautas sākotnējā DFS finanšu plānojumā, IP/SD varētu izmantot pieejamās rezerves līdz 980 miljoniem EUR visā DFS, kas atbilst 18 % no kopējām sākotnējām rezervēm.

Praksē IP/SD 2021.–2024. gadā no elastības instrumentiem saņēma 72–107 miljonus EUR gadā, atstājot mazāk finansējuma jaunām vajadzībām vai neparedzētiem notikumiem. 2021., 2023. un 2024. gadā, kad dažās pozīcijās bija izsmeltas rezerves, IP/SD tika finansēti no *FLEX* līdzekļiem, kas paredzēti tikai neparedzētiem izdevumiem.

²⁵ Finanšu regula, 58. pants.

ES budžeta elastības satvars ir pārāk sarežģīts, un dažas mobilizācijas izvēles nav skaidras

- 57** Budžeta dokumenti un dati bieži vien var būt ļoti apjomīgi, sarežģīti un vienkāršiem iedzīvotājiem, parlamentāriešiem un budžeta speciālistiem grūti saprotami un izmantojami. Saskaņā ar ESAO²⁶, tiem ir jābūt atklātiem, pārredzamiem un pieejamiem, lai informētu par galvenajiem politikas izstrādes, izskatīšanas, apspriešanas, īstenošanas un pārskatīšanas posmiem. Arī detalizētai budžeta informācijai jābūt saprotamai, lai nodrošinātu pieejamību.
- 58** Šajā iedaļā mēs novērtējam, vai ES budžeta elastības satvars novērš pārmērīgu sarežģītību un ir ieviesti pasākumi, lai nodrošinātu lēmumu pieņemšanas procesa pārredzamību.

Sistēmu sarežģī vairāki elastības instrumenti, kas dažkārt pārklājas un kuriem nav skaidri noteiktas prioritātes

- 59** Komisijas 2018. gada priekšlikumā par 2021.–2027. gada DFS bija noteikts, ka “nākotnē galvenā uzmanība būtu jāpievērš elastības mehānismu konsolidēšanai, uzlabošanai un racionalizēšanai, lai izveidotu elastīgāku sistēmu, vienlaikus saglabājot stabilitāti, ko nodrošina daudzgadu sistēma”²⁷. Komisija nav ierosinājusi apvienot īpašos instrumentus. Tā vietā tika ierosināts turpināt izmantot tādu pašu elastības instrumentu kombināciju kā iepriekšējā DFS, ar dažiem racionalizācijas ieteikumiem un papildu finansējuma avotiem dažiem īpašajiem instrumentiem.
- 60** Eiropadome 2020. gada jūlijā norādīja, ka būtu jāvienkāršo un jāsaprātīgāki sarežģītie noteikumi par summu pārdalīšanu starp īpašajiem instrumentiem un neizmantoto summu pārvešanu uz nākamajiem gadiem, kā arī jāizvairās no dublēšanās gan starp tematiskajiem īpašajiem instrumentiem, gan ar izdevumu programmām un jāizpēta turpmāka sinerģija²⁸.

²⁶ *OECD principles of budgetary governance* 4. princips, *OECD Budget Transparency Toolkit* H iedaļa.

²⁷ COM(2018) 322.

²⁸ Eiropadomes sanāksmes secinājumi, 2020.

- 61** Atbildot uz mūsu revīzijas aptauju, EP BUDG komiteja un 71 % no 17 dalībvalstu pārstāvjiem Padomes Budžeta komitejā uzskatīja, ka pašreizējais īpašo instrumentu kopums ir sarežģīts un ir jāvienkāršo. Viņi ierosināja samazināt instrumentu skaitu, labāk saskaņot instrumentus ar ES vajadzībām un prioritātēm un saskaņot un racionalizēt noteikumus.

Elastīguma instrumentu pārklāšanās

- 62** Komisija neizvērtēja elastīguma instrumentu pārklāšanās un dublēšanās risku. Saskaņā ar Komisijas sniegto informāciju DFS budžeta izdevumus papildina īpaši instrumenti, tāpēc dublēšanās nav iespējama. Tomēr mēs novērojam zināmu iespējamo pārklāšanos un dublēšanos, galvenokārt attiecībā uz elastības instrumentu mērķi.
- 63** Tematiskie īpašie instrumenti risina konkrētus īstermiņa jautājumus, savukārt DFS izdevumu programmas aptver ilgtermiņa investīcijas. *EGF*, *ESSF* un *BKR* izmantošanu nosaka to īpašie noteikumi, un to ierosina dalībvalstu pieteikumi. Mēs konstatējam, ka *EGF*, *BKR* un dažu DFS izdevumu programmu mērķi pārklājas, jo dalībvalstis var izvēlēties starp līdzīgiem fondiem, lai reaģētu uz vienām un tām pašām vajadzībām (sk. [2. izcēlumu](#)). Tas ir pretrunā aicinājumam izvairīties no dublēšanās un norāda uz iespēju dot priekšroku labvēlīgākām vai vieglāk īstenojamām finansēšanas iespējām.

2. izcēlums

Tematisko īpašo instrumentu mērķu pārklāšanās: piemēri

EGF: daļēja pārklāšanās ar BKR EGF palīdz darbu zaudējušiem darba ņēmējiem un pašnodarbinātajām personām, ko skāruši nozīmīgi pārstrukturēšanas pasākumi. BKR tika izveidota, lai mazinātu *Brexit* negatīvās sekas, tostarp atlaišanas un darbinieku skaita samazināšanas sekas. Tā atbalstīja darbvietu radīšanu un aizsardzību, saīsināta darba laika shēmas, pārkvalificēšanos un apmācību. Saskaņā ar Komisijas sniegto informāciju dalībvalsts var izvēlēties, kuru fondu izmantot, lai pārkvalificētu un apmācītu atlaistos darba ņēmējus nozarēs, kuras visvairāk ietekmē *Brexit*.

EGF: pārklāšanās ar Eiropas Sociālo fondu (ESF)/Eiropas Sociālo fondu plus (ESF+). EGF tika izstrādāts, lai īstermiņā, pamatojoties uz vajadzībām, reaģētu uz neparedzētiem notikumiem saistībā ar globalizācijas ietekmi uz uzņēmumiem, savukārt ESF/ESF+ koncentrējas uz ilgtermiņa ieguldījumiem. Tomēr dažas dalībvalstis uzskata, ka EGF mobilizācijas process ir sarežģīts un lēns, un dod priekšroku ESF/ESF+, jo tas nodrošina ātrāku reaģēšanu un augstāku līdzfinansējuma likmi²⁹. EGF regulas par 2021.–2027. gada DFS mērķis bija risināt šos jautājumus, piemēram, saskaņojot EGF un ESF+ līdzfinansējuma likmes, vienkāršojot atbilstības kritērijus un saīsinot dažu procedūras posmu termiņus. Tomēr fonda mobilizācija joprojām bija mazāka, nekā bija paredzēts, pat ņemot vērā tā paplašināto darbības jomu.

BKR: daļēja pārklāšanās ar ESF+ un Eiropas Reģionālās attīstības fondu (ERAF). ESF+ atbalsta nodarbinātību, prasmju pilnveidi un darba meklētāju pielāgošanos pārmaiņām, savukārt BKR koncentrējas uz darbvietu radīšanu un aizsardzību, tostarp saīsināta darba laika shēmām, pārkvalificēšanos un apmācību. ERAF investē mazos un vidējos uzņēmumos, lai saglabātu un radītu darbavietas, savukārt BKR atbalsta privātos un valsts uzņēmumus, jo īpaši mazos un vidējos uzņēmumus, pašnodarbinātos un vietējās kopienas. Komisija apstiprināja, ka dalībvalstis var izvēlēties, kuru fondu izmantot, ja darbības ir atbalsttiesīgas gan saskaņā ar BKR, gan saskaņā ar citu dalītās pārvaldības fondu.

²⁹ Ziņojums par EGF darbību 2015.–2016. gadā Eiropas Komisija, 2017; *Ex post* novērtējums par EGF darbību 2014.–2020. gadā, Eiropas Komisija, 2021.

- 64** Mēs novērojam, ka *SMI* un *FLEX* – divus netematiskus īpašus instrumentus, kas darbojas virs DFS maksimālā apjoma, – var izmantot savstarpēji aizvietojami vienām un tām pašām vajadzībām, tādējādi palielinot sarežģītību lēmumu pieņemējiem (sk. [3. izcēlumu](#)). Saskaņā ar DFS regulu abi netematiskie īpašie instrumenti ir paredzēti, lai finansētu “izdevumus, kurus nevarēja finansēt, nepārsniedzot pieejamos maksimālos apjomus”³⁰. Tomēr *SMI* savus līdzekļus iegūst no neizmantotajām rezervēm, kas sākotnēji bija apstiprinātas zem DFS maksimālā apjoma, savukārt *FLEX* nodrošina līdzekļus papildus DFS apstiprinātajam maksimālajam apjomam. Komisija paskaidroja, ka *SMI* un *FLEX* nav noteikta prioritāte vai secība, un mobilizācijas priekšlikumi ir balstīti uz apstākļiem un vajadzībām.

3. izcēlums

Pārklāšanās starp *SMI* un *FLEX* netematiskiem īpašajiem instrumentiem: piemērs

SMI un *FLEX* ir dažādi pārvešanas noteikumi attiecībā uz neizmantotajām summām, un Komisija tos ņem vērā, ierosinot mobilizāciju. *SMI* ļauj pārdalīt rezerves visās DFS pozīcijās bez ierobežojumiem attiecībā uz neizmantoto summu pārvešanu uz nākamajiem gadiem *FLEX* nodrošina fiksētu gada summu virs DFS maksimālā apjoma, un neizmantotos līdzekļus var pārnest tikai uz laiku līdz diviem gadiem pirms to izmantošanas iespēja izzūd. Komisija uzskata, ka tā ierosinātu *FLEX* mobilizāciju, nevis *SMI*, ja pastāvētu risks, ka summas zūd, lai maksimāli izmantotu pieejamos līdzekļus.

To apliecina arī tas, ka *SMI* tika mobilizēts, lai segtu ESAI budžeta pozīcijas vajadzības 2023. gada budžetā, savukārt *FLEX* tika izmantots tam pašam mērķim 2024. gada budžetā. Abi mobilizēšanas pasākumi attiecās uz plānoto izdevumu pieaugumu salīdzinājumā ar sākotnējām aplēsēm.

- 65** Mūsu aptaujā dalībvalstu pārstāvji Padomes Budžeta komitejā, kuri piekrita, ka pastāv dublēšanās starp īpašajiem instrumentiem (47 % no 17 atbildējušajiem), īpaši minēja *FLEX* un *SMI*. Viņi piebilda, ka šo instrumentu tiesiskais regulējums nav skaidri definēts, kas padara izvēli starp tiem neskaidru un subjektīvu, un ka to izmantošana un mērķis daudzējādā ziņā pārklājas.

³⁰ 2021.–2027. gada DFS regula, 11. panta 4. punkts un 12. panta 1. punkts.

- 66** Mēs arī novērojām, ka humānās palīdzības un ar migrāciju saistīto programmu vajadzību finansēšanai tiek izmantoti vairāki elastības instrumenti, piemēram, *SEAR* tematiskā īpašā instrumenta *EAR* komponents, *FLEX* un *SMI* netematiskie īpašie instrumenti un rezerves. Turklāt mēs konstatējām pārklāšanos starp *EAR* tematisko īpašo instrumentu un DFS iestrādātajām ārkārtas rezervēm, kas ieviestas dažās izdevumu programmās, piemēram, *Patvēruma, migrācijas un integrācijas fondā* un *Kaimiņattiecību attīstības un starptautiskās sadarbības instrumentā “Eiropa pasaulē”* (*NDICI* – Eiropa pasaulē).

Skaidras secības trūkums budžeta elastības iespēju izmantošanai zem un virs DFS maksimālā apjoma

- 67** Nav noteikumu, kas precizētu, vai pirms rezervēm būtu jāizmanto iegultās DFS programmu (ārkārtas) rezerves, piemēram, *NDICI* — “Eiropa pasaulē” ārkārtas rezerve ar kopējo pieejamību 9,5 miljardi EUR, vai arī *SMI*, *EAR* un *FLEX* būtu jāmobilizē tikai pēc šo rezervju izsmelšanas, jo tās ietilpst DFS maksimālajā apjomā. Komisija lemj, kā izmantot šīs rezerves, un tai nav nepieciešams budžeta lēmēj institūcijas apstiprinājums.
- 68** Mūsu revīzijas apsekojumā EP BUDG norādīja, ka visu veidu iestrādātās DFS ārkārtas rezerves potenciāli pārklājas ar elastības un reaģēšanas spēju īpašajos instrumentos. 17 dalībvalstu pārstāvji Padomes Budžeta komitejā arī norādīja uz dublēšanos, kurā iesaistīta *NDICI* — “Eiropa pasaulē” jauno problēmu rezerve un *EAR* īpašais instruments, norādot, ka viņi atzinīgi vērtētu skaidrākus noteikumus par to, kad mobilizēt katru no tiem.
- 69** DFS tiesiskajā regulējumā nav noteikta instrumentu izmantošanas vai mobilizēšanas secība, izņemot to, ka nākotnes rezerves³¹ būtu jāmobilizē kā pēdējais līdzeklis. Tāpat Komisijas iekšējās procedūrās nebija izklāstīti konkrēti noteikumi par secību, kādā būtu jāizmanto elastības instrumenti. Saskaņā ar Komisijas sniegto informāciju, izvēloties finansēšanas iespējas neparedzētu vajadzību risināšanai, tā piemēro pamatotas finanšu pārvaldības principu.

³¹ 2021.–2027. gada DFS regula, 11. panta 1. punkta c) apakšpunkts.

- 70** Mūsu atlasītajos gadījumos mēs konstatējām piemēru, kad rezerves, kas ir zem DFS maksimālā apjoma, joprojām bija pieejamas, kad *EAR* tematiskais īpašais instruments tika mobilizēts virs DFS maksimālā apjoma. Citos gadījumos mēs konstatējām, ka DFS ārkārtas rezerves tika izmantotas daļēji vai vispār netika izmantotas pirms rezervju vai īpašo instrumentu pielietošanas (sk. [4. izcēlumu](#)). Komisija šo pieeju pamatoja ar vajadzību saglabāt ārkārtas rezerves turpmākai izmantošanai vai citām plānotām darbībām. Tomēr, ja integrēto rezervju vietā tiek izmantoti īpaši instrumenti virs DFS maksimālā apjoma, spēja apmierināt ārkārtas vajadzības ar līdzekļiem zem DFS maksimālā apjoma netiek pilnībā izmantota.

4. izcēlums

Nav skaidri noteikta iestrādāto elastīguma iespēju, rezervju un īpašo instrumentu izmantošanas secība: piemēri

Komisija ierosināja finansēt Covid-19 vakcīnu ziedošanu, izmantojot [Ārkārtas atbalsta instrumentu](#) un *NDICI* — “Eiropa pasaulē” ārkārtas rezervi, kas nepārsniedz DFS maksimālo apjomu, kopā ar *FLEX* mobilizāciju virs DFS maksimālā apjoma dažādām prioritātēm. EP BUDG norādīja, ka “2021. gadā (pēc Komisijas ierosinātā budžeta grozījuma projekta pieņemšanas) *NDICI* — “Eiropa pasaulē” rezervē joprojām būs 188 miljoni EUR”. Komisija paskaidroja, ka tā vēlas saglabāt līdzekļus *NDICI* — “Eiropa pasaulē” ārkārtas rezervē citām vajadzībām, neraugoties uz to, ka budžeta grozījumi tika pieņemti 2021. gada novembrī. Visbeidzot, Komisija 2021. gadā izmantoja 168 miljonus EUR no *NDICI* — “Eiropa pasaulē” rezerves, lai stiprinātu *NDICI* — “Eiropa pasaulē” tematisko programmu “Globālās problēmas”³².

Komisija ierosināja 2023. gada 31. maijā mobilizēt *EAR* līdzekļus [Vienotā tirgus programmas pārtikas sadaļai](#), lai apmierinātu ārkārtas vajadzības saistībā ar putnu gripu. Tomēr nepiešķirtās rezerves 131 miliona EUR apmērā joprojām bija pieejamas attiecīgajā DFS 1. pozīcijā “Vienotais tirgus, inovācija un digitālā joma”. Nepiešķirtās rezerves būtu varējušas pilnībā segt summu, kas pieprasīta vienotā tirgus programmai. Turklāt programmā iestrādātās ārkārtas rezerves vēl nebija izlietotas pirms priekšlikuma, lai gan programma 2023. un 2024. gadā bija rezervējusi 102 miljonus EUR ārkārtas pasākumiem dzīvnieku slimību un augu kaitēkļu apkarošanai.

Mēs arī novērojām, ka 2022. gadā Komisija ierosināja grozīt budžetu 05/2022, izmantojot nepiešķirtās rezerves, lai izmantotu nepiešķirtās rezerves tām pašām papildu vajadzībām Vienotā tirgus programmā.

³² *NDICI* — “Eiropa pasaulē” regula, 70. apsvērums.

- 71** Mūsu novērojumi liecina par finanšu pārvaldības procesa sarežģītību, ja vienas un tās pašas vajadzības finansēšanai var izmantot vairākus instrumentus, tādējādi radot jautājumus par vairāku instrumentu nepieciešamību un efektivitāti. Atzīstot šo sarežģītību, Komisija uzskata, ka vairāku rīku izmantošana bez noteiktas secības nodrošina tai nepieciešamo elastību, lai ierosinātu piemērotāko rīku mobilizēšanu.

Noteikumi kopumā veicina ātru mobilizāciju, taču tie netika maksimāli vienkāršoti

- 72** Budžeta lēmēj institūcijas apstiprinājums ir nepieciešams, lai izmantotu īpašos instrumentus, kuru izmantošanai nepieciešamas papildu apropriācijas, kas pārsniedz DFS maksimālo apjomu. Lai gan Padome un Parlaments kopumā atbalsta šo pieeju, tas paildzina procesu. Komisija 2018. gada darba dokumentā³³ atzina, ka “daudzgadu finanšu shēmā neiekļauto līdzekļu mobilizēšanas procedūras ir ļoti garas un sarežģītas”.
- 73** Mēs novērtējam, vai noteikumi un procedūras ļauj ātri mobilizēt elastības instrumentus, lai reaģētu uz jaunām vajadzībām.
- 74** Tiek piemērotas divas dažādas mobilizācijas procedūras:
- Ar tematiku nesaistītos īpašos instrumentus (*SMI*, *FLEX*) mobilizē un nepiešķirtās rezerves izmanto, izmantojot budžeta procedūru, saskaņā ar kuru papildu resursi tiek piešķirti attiecīgajai(-ām) programmai(-ām), kad tiek pieņemts gada budžets vai budžeta grozījumi. Summas, kas ierosinātas budžeta grozījumos, maina dalībvalstu iemaksas pēc to pieņemšanas.
 - Tematiskie īpašie instrumenti (*EGF*, *BKR*, *SEAR*) tiek mobilizēti, izmantojot pārvietošanas procedūru. Pieejamās ikgadējās summas tiek iekļautas budžetā kā uzkrājums, kļūstot par budžeta rezervi, un tās kopīgi mobilizē Parlaments un Padome pēc Komisijas priekšlikuma par pārvietošanu no rezerves uz darbības budžeta pozīciju³⁴. Dalībvalstu iemaksas sedz pilnu rezerves summu pēc ES budžeta pieņemšanas, un atsevišķi lēmumi par pārskaitījumiem budžeta gada laikā nemaina to iemaksas.

³³ Eiropas Komisija, Izdevumu pārskatīšana, SWD (2018) 171.

³⁴ Finanšu regula, 31. un 49. pants.

- 75** Iestāžu nolīgumā³⁵ ir izklāstīti efektīvas iestāžu sadarbības principi ātrai lēmumu pieņemšanai par budžeta grozījumiem. Piemēram, “Eiropas Parlaments un Padome ņem vērā budžeta grozījuma relatīvo neatliekamību un nepieciešamību to savlaicīgi apstiprināt, lai tas stātos spēkā attiecīgajā finanšu gadā”. Attiecībā uz pārvietošanas procedūru Finanšu regulā ir noteikts, ka budžeta lēmēj institūcijai jāpieņem lēmums par pārvietošanu sešu nedēļu laikā pēc Komisijas priekšlikuma saņemšanas³⁶, bet steidzamos gadījumos – trīs nedēļu laikā.
- 76** Attiecībā uz elastības instrumentiem, ko reglamentē nozaru tiesību akti (*EGF*, *BKR*, *ESSF*), pirms pārvietošanas procedūras Komisija novērtē dalībvalstu pieteikumus, lai apstiprinātu, ka tie atbilst atbilstības nosacījumiem finansējuma saņemšanai.
- 77** Saskaņā ar mūsu aptaujas rezultātiem EP Budžeta komiteja un 17 dalībvalstu pārstāvji Padomes Budžeta komitejā uzskata, ka abas mobilizācijas procedūras ļauj ātri reaģēt uz neparedzētiem notikumiem un jaunām vajadzībām. Tika paustas bažas par *ESSF* mobilizāciju, norādot, ka līdzekļu izmaksa aizņem pārāk ilgu laiku un ka kopējais process nenodrošina tūlītēju palīdzību pēc dabas katastrofām.

Mobilizācijas procedūru ātrums

- 78** Ikgadējās budžeta procedūras noteikumi un termiņi ir skaidri noteikti³⁷. Tā kā budžeta projekts tiek sagatavots un pieņemts gadā pirms tā īstenošanas, to parasti neizmanto tūlītējām ārkārtas situācijām, tāpēc apstiprināšanas termiņš ir mazāk svarīgs tūlītējai mobilizācijai. Tomēr mūsu veiktā pārbaude 11 izlases gadījumos, kuros mobilizācija veikta, izmantojot gada budžetus, parādīja, ka no papildus budžeta pieprasījuma līdz tā apstiprināšanai budžeta lēmēj institūcijā pagāja vidēji četri mēneši.
- 79** Attiecībā uz budžeta grozījumiem ātrai apstiprināšanas procedūrai ir izšķiroša nozīme, lai gada laikā ātri mobilizētu ar tematiku nesaistītus īpašus instrumentus ārkārtas un neparedzētu apstākļu risināšanai. Likumdošanā³⁸ nav noteikti pieņemšanas procesa termiņi, kas varētu ietekmēt mobilizācijas ātrumu.

³⁵ Iestāžu nolīgums par budžeta disciplīnu, 32. pants, 2020.

³⁶ Finanšu regula, 31. un 32. pants.

³⁷ Līgums par ES darbību, 314. pants.

³⁸ Līgums par ES darbību, Finanšu regula, <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2020/2093/2024-01-01> 2021.–2027. gada DFS regula <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/2509/oj>, <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2020/2093/2024-01-01> Iestāžu nolīgums par budžeta disciplīnu https://eur-lex.europa.eu/eli/agree_interinst/2020/1222/oj (F daļa).

- 80** Izlasē iekļauto gadījumu analīze parādīja, ka budžeta grozījumiem un pārvietošanas procedūrām bija līdzīgs mobilizācijas ātrums, lai gan pārvietošanas procedūra bija nedaudz ātrāka (sk. [2. tabulu](#)). Tas, ka nebija konkrētu termiņu līdzekļu izmantošanai ar budžeta grozījumiem, neietekmēja līdzekļu izmantošanas ātrumu.

2. tabula | Vidēji gan budžeta grozījumu, gan pārvietošanas procedūras aizņem līdzīgu laiku, lai vienotos par papildu izdevumiem (atlasītie gadījumi, 2021.–2024. gads)

Attiecīgā procedūra un instruments	Apstiprināšanas/pieņemšanas termiņi	Rezerve pieņemtājā budžetā	Vidējais laiks (mēnešos)		
			BUDG ĢD sagatavo priekšlikumu pēc iekšēja pieprasījuma	Padomes un Parlamenta procedūras	Procedūra kopā
Budžeta grozījumi (SMI, FLEX, rezerves)	Nē, bet lestāžu nolīgums aicina ņemt vērā relatīvo steidzamību	Nē	0,9	2,1	3,0
Pārvietojums gada budžeta ietvaros (EGF, SEAR (divas daļas: ESSF un EAR), BKR)	Jā, sešu nedēļu laikā pēc priekšlikuma saņemšanas (vai trīs nedēļu laikā steidzamos gadījumos)	Jā	1,1	1,1	2,2

Piezīme: Viens netipisks gadījums ir izslēgts no salīdzinājuma, kad laiks no Komisijas iekšējā pieprasījuma līdz budžeta grozījuma pieņemšanai aizņēma gandrīz divus gadus, jo bija nepieciešama politiska vienošanās par Sīrijas bēgļu atbalsta pasākumu kopumu.

Avots: ERP, pamatojoties uz PVO un Komisijas datiem.

Pirms mobilizācijas priekšlikuma iesniegšanas veikto novērtējumu ilgums

- 81** Mēs analizējām arī to, cik ilgi Komisija izvērtē dalībvalstu pieteikumus EGF un ESSF līdzekļiem, kas tiek veikti pirms priekšlikuma par budžeta pārvietošanu. Pamatojoties uz tiesību aktos noteiktajiem termiņiem, process var ilgt līdz pieciem (EGF) vai septiņiem (ESSF) mēnešiem. Viens no novērtējuma ziņojumos izteiktajiem pārmētiem par šiem instrumentiem bija procedūras ilgums³⁹. Termiņš var būt pārāk ilgs, lai ātri reaģētu uz neatliekamām vajadzībām. Turklāt mobilizācija nozīmē, ka Padomei un Parlamentam ir jāpieņem divi tiesību akti, un katram no tiem ir savi balsošanas noteikumi.

³⁹ Eiropas Savienības Solidaritātes fonda 2002.–2016. gadam *ex post* novērtējums, Eiropas Komisija, 2018; Komisijas ziņojums par Eiropas Globalizācijas pielāgošanās fonda 2014.–2020. gadam *ex post* novērtējumu, Eiropas Komisija, 2021.

82 Attiecībā uz mūsu izlasē iekļautajiem gadījumiem mēs analizējām kopējo laiku no dalībvalsts pieteikuma iesniegšanas līdz lēmumiem par *EGF* un *ESSF* izmantošanu (sk. **3. tabulu**). Vidējais ilgums bija pieci mēneši *EGF* lietām un vairāk nekā desmit mēneši *ESSF* lietām, kurās ne vienmēr tika ievēroti *ESSF* regulā noteiktie termiņi. Attiecībā uz dažiem pieteikumiem Komisijai bija nepieciešams gads, lai pabeigtu novērtējumu un pieprasītu *ESSF* mobilizāciju, lai gan regulā noteiktais termiņš bija sešas nedēļas. Saskaņā ar Komisijas sniegto informāciju tas bija saistīts ar nenoteiktību attiecībā uz *ESSF* pieejamo budžetu, pieteikumu grupēšanu un ilgo precizēšanas procesu, jo dalībvalstis dažkārt iesniedza nepilnīgus pieteikumus.

3. tabula | EGF un ESSF mobilizācijas process ārkārtas palīdzībai nav tūlītējs (atlasītie gadījumi, 2021.–2024. gads)

Tematisku īpašo instrumentu ar nozaru tiesību aktiem mobilizēšana	Vidējais laiks (mēnešos)				
	Dalībvalsts pieteikums līdz brīdim, kad tas tiek uzskatīts par pilnīgu	Atbildīgā ĢD pieteikuma novērtējums/novērtēšana	BUDG ĢD sagatavo priekšlikumu pēc iekšēja pieprasījuma	Padomes un Parlamenta procedūra	Procedūra kopā
<i>EGF</i>	1,2	1,8	0,8	1,5	5,3
<i>ESSF</i> – dabas katastrofas	1,2	7,0	1,1	1,1	10,4
<i>ESSF</i> – ārkārtas situācija veselības jomā	8,5*		1,1	1,1	10,7

*Tā kā ar COVID-19 saistītie EUSF pieteikumi bija bezprecedenta gadījumi, laiku nevar precīzi sadalīt starp laiku, kas pavadīts, izskatot pieteikumus līdz brīdim, kad Komisija tos atzina par pabeigtiem un novērtēja. Avots: ERP, pamatojoties uz tiesību aktiem un Komisijas datiem.

83 Pretēji *ESSF* un *EGF* pieteikumu iesniegšanas procesam BKR pārvietojuma priekšlikumā Komisijai nebija nepieciešams iepriekš izvērtēt dalībvalstu finansējuma pieprasījumu. Saskaņā ar BKR regulu Komisija aprēķināja provizoriskos piešķirumus katrai dalībvalstij⁴⁰ un izmaksāja tos kā avansa finansējumu līdz 73 % apmērā trīs ikgadējos maksājumos no 2021. līdz 2023. gadam, bet galīgais maksājums paredzēts 2025. gadā. Atkāpjoties no Finanšu regulas, Komisijai savā lēmumā nebija jāapraksta finansēšanas darbības⁴¹. Tā izvērtēs izdevumu atbilstību BKR regulai šajā sakarā *ex post* 2025. gadā.

⁴⁰ Komisijas Īstenošanas lēmums (ES) 2021/1803, kurā noteiktas provizoriskās summas, kas katrai dalībvalstij piešķirtas no *Brexit* korekcijas rezerves, 2021.

⁴¹ BKR regula, 8. panta 5. punkts.

- 84** Budžeta lēmējinstītūcija rūpīgi pārbauda Komisijas priekšlikumu izmantot *EGF*, *ESSF* un *BKR* tematiskos īpašos instrumentus, kuri balstās uz stingriem nosacījumiem nozaru regulējumā. Vienīgais iemesls noraidīt vai grozīt priekšlikumu būtu tad, ja tajā būtu kļūdas vai tas būtu pretrunā ar noteikumiem. Budžeta lēmējinstītūcija nemainīja Komisijas priekšlikumu nevienā no analizētajiem gadījumiem. Pamatojoties uz mūsu izlases metodi, mēs konstatējām, ka, integrējot šos instrumentus DFS budžetā kā rezerves, ko pārvalda Komisija, varētu ietaupīt vidēji 2,2 mēnešus līdzekļu pārvietošanas sagatavošanas un lēmumu pieņemšanas procesā.
- 85** Tas neattiektos uz *EAR* tematisko īpašo instrumentu, jo tā piešķiršanas nosacījumus un kritērijus nereglamentē nozaru tiesību akti. *EAR* tiek mobilizēta, izmantojot pārskaitījumu procedūru, un mēs konstatējām, ka tā tika izmantota, lai finansētu tāda paša veida vajadzības kā tās, kas tiek finansētas, izmantojot īpašus netematiskus instrumentus un rezerves (sk. 66. punktu), kuras tiek mobilizētas, izmantojot budžeta procedūru. Tā kā abu procedūru vidējais mobilizācijas laiks gandrīz neatšķiras (80. punkts), *EAR* apvienošana ar *FLEX* būtiski nesamazinātu ātras mobilizācijas iespējamību.

Strukturētas pieejas trūkums, dokumentējot analīzi attiecībā uz alternatīvām finansēšanas iespējām un summām

- 86** *ESAO budžeta pārvaldības principos* noteikts, ka, ņemot vērā ierobežotos resursus, budžeta veidošana ietver prioritāšu noteikšanu, lietderības izvērtēšanu un lēmumu pieņemšanu.
- 87** Pirms ierosināt izmantot *EAR* tematisko īpašo instrumentu un *FLEX* un *SMI* netematiskos īpašos instrumentus, Komisijai ir jāizskata iespējas pārdalīt apropriācijas pieņemtā gada budžeta ietvaros⁴². Pārdales iespējas jāizskata arī tad, ja tiek ierosināts budžeta gada laikā izmantot nepiešķirtās rezerves (ar budžeta grozījumu palīdzību)⁴³.
- 88** Nav prasības izskatīt pārdales iespējas pirms *EGF*, *ESSF* un *BKR* tematisko īpašo instrumentu izmantošanas, jo ar tiem finansē īpašus izdevumus saskaņā ar kritērijiem, kas noteikti katra instrumenta tiesību aktā.

⁴² 2021.–2027. gada DFS regula, 9. panta 1. punkta b) apakšpunkts, 11. panta 1. punkta a) un c) apakšpunkts, 11. panta 4. punkts un 12. pants; *Iestāžu nolīgums par budžeta disciplīnu*, 10., 12. un 13. punkts.

⁴³ Finanšu regula (2018/1046, *idem* 2024/2509 (pārstrādāta redakcija), 44. panta 2. punkts.

- 89** Attiecībā uz mūsu izlasē iekļautajiem gadījumiem mēs analizējām Komisijas dokumentāciju, lai pārbaudītu, vai tā ietver pārbaudi par pārdales iespējām esošajās programmās, pamatojumu vajadzībai, nepieciešamajai summai, elastības instrumenta izvēlei un mobilizācijas mērķa saskaņotībai ar attiecīgā instrumenta specifiskajām izmantošanas prasībām.
- 90** Divdesmit no 26 izlasē iekļautajiem gadījumiem bija saistīti ar rezervju, *EAR*, *SMI* un *FLEX* izmantošanu vai mobilizāciju, tāpēc bija jāpārbauda pārdales iespējas. 14 no 20 gadījumiem Komisija noteica alternatīvas finansēšanas iespējas, lai apmierinātu jaunās vajadzības, izmantojot līdzekļu pārdali, kā arī mainot prioritātes un izmantojot iestrādātās elastības iespējas un ārkārtas instrumentus, kas nepārsniedz DFS maksimālo apjomu. Mūsu atlasītajos gadījumos tas samazināja summas, kas vajadzīgas no elastības instrumentiem. Šo summu īpatsvars svārstījās no 6 % līdz 68 % no papildu vajadzību segšanai nepieciešamajiem līdzekļiem, norādot, ka alternatīvās finansēšanas iespējas bija piemērots finansējuma avots jaunām vajadzībām, tostarp jaunām politiskām prioritātēm un programmām. Pārējos sešos atlasītajos gadījumos elastības instrumenti bija vienīgais finansējuma avots.
- 91** Attiecībā uz iepriekš minētajiem 20 gadījumiem mēs konstatējām, ka pārdales iespēju pārbaude nebija skaidri un izsekojami dokumentēta. Mēs nevarējām apstiprināt, ka visas pārdales iespējas tika izskatītas un izmantotas, jo trūka pienācīgas revīzijas liecības (sk. [5. izcēlumu](#)). Komisija uzskata, ka dažos gadījumos strukturētas pieejas trūkums dokumentēšanā ir saistīts ar steidzamo nepieciešamību sagatavot mobilizācijas priekšlikumu. Komisija savās iekšējās procedūrās nebija noteikusi nekādus īpašus pasākumus vai kontrolsarakstu, kā izvērtēt pārdales iespējas, pirms ierosināt rezervju izmantošanu vai netematisko īpašo instrumentu mobilizāciju. Tā arī neprasiya, lai darbinieki dokumentētu šo procesu un apsvērtās alternatīvas.

5. izcēlums

Nepietiekami dokumentēta lēmumu pieņemšanas gaita: piemērs

FLEX tika mobilizēta divām jaunām likumdošanas iniciatīvām: [Instruments Eiropas aizsardzības industrijas pastiprināšanai, izmantojot kopīgu iepirkumu \(EDIRPA\)](#) (500 miljoni EUR) un [Munīcijas ražošanas atbalsta aktu \(ASAP\)](#), 343 miljoni EUR).

EDIRPA priekšlikumā, kas tika ierosināts 2022. gada jūlijā un pieņemts 2023. gada oktobrī, nebija minēti mēģinājumi izmantot ietaupījumus vai pārdalījumus, lai nodrošinātu līdzekļus iniciatīvai. Komisija šo trūkumu skaidroja ar laika ierobežojumiem un 5. pozīcijas “Drošība un aizsardzība” ierobežoto budžeta apjomu.

Savukārt *ASAP*, kas tika ierosināts 2023. gada maijā un pieņemts 2023. gada jūlijā, tika finansēts, izmantojot i) pārdali 5. izdevumu pozīcijā (260 miljoni EUR no Eiropas Aizsardzības fonda); ii) daļu no saskaņotā *EDIRPA* finansējuma (43 miljoni EUR) un iii) *FLEX* (40 miljoni EUR). Par šo gadījumu saņemtajos apliecinajos dokumentos nebija paskaidrots, kāpēc *ASAP* izmantotās pārdales iespējas netika iepriekš izmantotas *EDIRPA*.

- 92** Mūsu veiktajā revīzijas apsekojumā EP BUDG norādīja, ka Komisija parasti sniedza pamatskaidrojumu par citām pārbaudītajām finansēšanas iespējām, taču tam trūka detalizētības un pamatotības, kā arī nebija paskaidrota ietekme uz programmām, no kurām apropriācijas tika ņemtas. Daži respondenti no Padomes Budžeta komitejas norādīja, ka Komisija vienmēr (6 % no 17, kas atbildēja) vai parasti (47 % no 17 respondentiem, kas atbildēja) sniedza šādu informāciju, savukārt citi respondenti (47 % no 17 respondentiem, kas atbildēja) norādīja, ka to darīja reti.
- 93** Turklāt mūsu veiktā atlasīto gadījumu analīze atklāja, ka 18 no 20 gadījumiem, kas bija saistīti ar rezervju izmantošanu un mobilizēšanu, *FLEX* un *SMI* netematisko īpašo instrumentu un *EAR* tematiskā īpašā instrumenta mobilizēšanu, jauno vajadzību finansēšanai paredzēto summu pamatojums nebija pietiekami skaidrs vai detalizēts. Pamatā trūka aprēķinu par to, kā šīs summas tika aplēstas, un finansējuma sadalījums pasākumiem, kas būtu veicami. 13 gadījumos summas bija saistītas ar politiskām vienošanām par atbilstošu finansējumu attiecīgajām vajadzībām. Pārējos piecos gadījumos ierosinātās summas bija saistītas ar konkrētiem notikumiem, kuru dēļ bija nepieciešamība pēc papildus līdzekļiem konkrētās DFS programmās humānās palīdzības, veselības un civilās aizsardzības jomā.

Šo ziņojumu 2024. gada 8. jūlija sēdē Luksemburgā pieņēma V apakšpalāta, kuru vada Revīzijas palātas loceklis *Jan Gregor*.

Revīzijas palātas vārdā —

Tony Murphy
priekssēdētājs

Pielikumi

I pielikums. Par revīziju

ES budžeta elastīgums

- 01** ES izmanto ilgtermiņa budžetus, ko sauc par daudzgadu finanšu shēmām (DFS). Tie nodrošina stabilu sistēmu, lai palielinātu ES finanšu paredzamību, izmantojot juridiski saistošus gada limitus (“maksimālās robežas”). Maksimālās robežas ir noteiktas ieņēmumiem (“pašu resursu maksimālais apjoms”) un izdevumiem (“DFS maksimālais apjoms”), kā arī katrai izdevumu kategorijai (“pozīcija”). Viens no sarežģītākajiem veiksmīgas daudzgadu finanšu plānošanas aspektiem ir līdzsvara panākšana starp stabilitāti un paredzamību, no vienas puses, un elastību, no otras puses¹.
- 02** Pašlaik DFS aptver septiņu gadu periodu, kas ir ilgāk nekā lielākajā daļā ESAO valstu, kurās vidēja termiņa izdevumu shēmas aptver ne vairāk kā trīs līdz piecus gadus². Turklāt jaunas DFS sagatavošana aizņem vairākus gadus. Komisija sagatavošanās darbiem velta aptuveni gadu, un tās priekšlikums ir jāiesniedz divarpus gadus pirms DFS uzsākšanas³.

¹ Cik elastīgs ir ES budžets? *Flexibility instruments and mechanisms in the multiannual financial framework (MFF)*, Eiropas Parlamenta Izpētes dienests, 2020. gads.

² 4. nodaļa “Budgeting practices and procedures”, *Government at a glance*, ESAO, 2013.

³ Padomes Regula (ES, Euratom) 2020/2093, ar ko nosaka daudzgadu finanšu shēmu 2021.–2027. gadam (DFS regula 2021.–2027. gadam).

- 03** Papildus daudzgadu finanšu shēmas ilgumam un maksimālās summas izmantošanai vairākas citas ES budžeta iezīmes rada priekšstatu par neelastību, piemēram:
- o tai ir saistoši budžeta principi, kas izklāstīti [Līgumā par Eiropas Savienības darbību](#)⁴ un izskaidroti Finanšu regulā⁵. Tādi principi kā vienotība, viengadība un specifikācija ierobežo iespējas piešķirt papildu resursus un pārvietot piešķirumus DFS ietvaros;
 - o aptuveni divas trešdaļas budžeta ir iepriekš piešķirtas dalībvalstīm⁶, kas ierobežo Komisijas iespējas pārdalīt izdevumus pa budžeta pozīcijām.
- 04** Tajā pašā laikā budžets prasa elastību, lai risinātu neparedzētas problēmas, piemēram, krīzes un ārkārtas situācijas, un mainīgās prioritātes. DFS ietver īpašus noteikumus un “īpašus instrumentus”, lai šādos apstākļos nodrošinātu līdzekļu pieejamību. Šie elastības pasākumi ļauj atkāpties no saistošajiem DFS maksimālajiem apjomiem un budžeta principiem, pievienojot finanšu apropriācijas un pārvietojot tās pa gadiem un izdevumu kategorijām.
- 05** Daudzās krīzes, kas pēdējos gados ir skārušas ES, jo īpaši ekonomikas, migrācijas, drošības un veselības problēmas, dabas katastrofas, karš, inflācija un nepieciešamība risināt jaunās politiskās prioritātes, apstiprināja vajadzību pēc elastības ES budžetā. Reaģējot uz šīm norisēm, ES paplašināja savus elastības instrumentus gan 2014.–2020. gada DFS, gan 2021.–2027. gada DFS. ES vēl vairāk pastiprināja savu elastības instrumentu arsenālu vidusposma DFS pārskatīšanā, par kuru tika panākta vienošanās 2024. gada februārī⁷.
- 06** Aplūkojot vispārējo budžeta elastības pakāpi, ir jānošķir netematiskie īpašie instrumenti kopā ar rezervēm un tematiskie īpašie instrumenti. Tematisko īpašo instrumentu elastību ierobežo to ļoti specifiskais mērķis, savukārt netematiskajiem īpašajiem instrumentiem un rezervēm nav noteikts specifisks mērķis.

Uzdevumi un atbildība:

- 07** [1. attēlā](#) parādīti galvenie DFS regulas, kā arī gada budžeta un budžeta grozījumu apstiprināšanas procesa posmi.

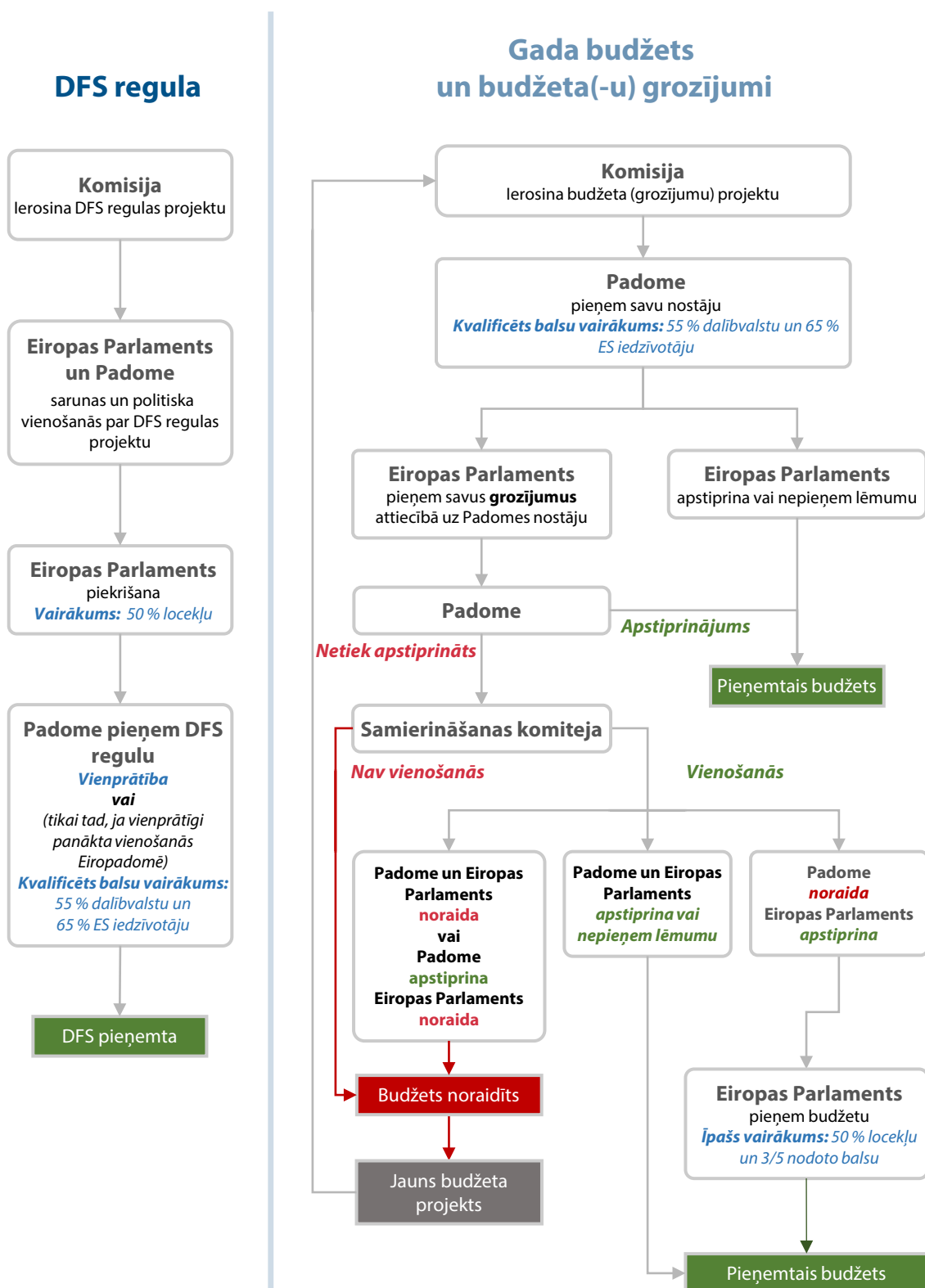
⁴ Līgums par ES darbību, 310. pants.

⁵ Finanšu regula, 6. pants.

⁶ *The EU's 2021.–2027. long-term budget and NextGenerationEU*, Eiropas Komisija, 2021.

⁷ Regula (ES) 2023/435, 4. pants.

1. attēls | DFS regulas, gada budžeta un budžeta grozījumu apstiprināšanas process

Avots: Revīzijas palāta, pamatojoties uz Līguma par ES darbību 312. un 314. pantu, DFS regulas 21. pantu un Parlamenta likumdošanas procesa grafiku.

- 08** Attiecībā uz elastības instrumentu izmantošanas īpašo kārtību lēmumu par tematisko īpašo instrumentu mobilizēšanu kopīgi pieņem Parlaments un Padome, ņemot vērā Komisijas priekšlikumu pārvietot līdzekļus uz attiecīgajām budžeta pozīcijām. Par netematisko īpašo instrumentu mobilizāciju un rezervju izmantošanu lemj, izmantojot budžeta procedūru, saskaņā ar kuru attiecīgajai(-ām) programmai(-ām) piešķir papildu resursus.

Revīzijas tvērums un pieeja

- 09** Šajā revīzijā mēs novērtējām, vai ES budžeta elastības instrumenti 2021.–2027. gada DFS bija labi izstrādāti un vai to izmantošana bija pamatota, izvairoties no riska, ka DFS pirmajos gados šie instrumenti tiks pārmērīgi izlietoti. Revīzijā galvenā uzmanība tika pievērsta tematisko (*EGF*, *SEAR* un *BAR*) un netematisko (*SMI* un *FLEX*) īpašo instrumentu, kas pārsniedz DFS maksimālo apjomu, izstrādei un mobilizācijai, kā arī to rezervju izmantošanai, kas ir zemākas par DFS maksimālo apjomu pašreizējā DFS, aptverot 2021.–2024. gadu.
- 10** Revīzijas tvērumā netika iekļauta Ukrainas rezerve un ESAI instruments, jo bija pārāgi novērtēt, kā tie darbojas praksē. Revīzija neaptvēra arī strukturālos elementus, kas nodrošina elastību zem DFS maksimālajiem apjomiem (pārvietojumi, pārnēsumi, iestrādātās programmu rezerves utt.), jo tie nepievieno papildu apropriācijas pieņemtajam budžetam.
- 11** Mēs analizējām:
- 2021.–2027. gada DFS un individuālo elastības instrumentu pamatā esošos dokumentus, ko papildina sīkāka informācija, kas iegūta intervijās ar Komisijas darbiniekiem;
 - instrumentu dizainu (tostarp piešķirtās summas) salīdzinājumā ar starptautiskajiem publiskā budžeta standartiem (ja iespējams, ņemot vērā ES budžeta unikālo raksturu);
 - mobilizācijas noteikumus un procedūras; un
 - 26 elastības instrumentu mobilizācijas/izmantošanas gadījumu izlasi, kuru kopējais apjoms ir gandrīz 10 miljardi EUR, aptverot katru posmu no sākotnējā pieprasījuma līdz galīgajam lēmumam.

- 12** Skaitļu izklāsts par rezervju izmantošanu un īpašo instrumentu izmantošanu atspoguļo mūsu revīzijas mērķi pārbaudīt, kā dažādas papildu vajadzības tika finansētas no ES budžeta, izmantojot šos instrumentus. Mēs sākam ar faktiskajām vajadzībām, kurām nepieciešams finansējums, un izmantojam budžeta dokumentus, lai noteiktu, kā šīs vajadzības tika finansētas no pieejamām rezervēm un īpašiem instrumentiem. Rezerves tiek aprēķinātas, pamatojoties uz starpību starp pieņemtajiem DFS maksimālajiem apjomiem un plānotajiem izdevumiem, un DFS laikā tās var mainīties finanšu plānošanas korekciju dēļ. Tādējādi ietaupījumi un citas izmaiņas budžeta izpildes laikā palielina pieejamās rezerves salīdzinājumā ar sākotnējām rezervēm, par kurām tika panākta vienošanās, pieņemot DFS regulu. Mēs ņemām vērā šīs “atbrīvotās” rezerves, kas pieejamas jaunu vajadzību apmierināšanai.
- 13** Lai papildinātu iepriekš minētos informācijas avotus, mēs aptaujājām 27 ES dalībvalstu pārstāvjus Padomes Budžeta komitejā, kā arī Parlamenta Budžeta komitejā, lai noskaidrotu viņu kā budžeta lēmēj institūcijas viedokli par šo instrumentu izstrādi un izmantošanu. Mēs saņēmām atbildes no 17 dalībvalstu pārstāvjiem Padomes komitejā un vienu atbildi no Parlamenta komitejas, kas pārstāv tās locekļu apkopoto viedokli. Aptaujas jautājumi aptvēra tādas tēmas kā elastības instrumentiem pieejamo summu atbilstība, elastības sistēmas sarežģītība, mobilizācijas procedūru ātrums un Komisijas sniegtās informācijas pietiekamība lēmumu pieņemšanas procesā.

II pielikums. Galvenās juridiskās prasības

01 1. tabulā ir sniegts pārskats par ES budžeta elastības rīku galvenajām iezīmēm, uz kurām attiecas šī revīzija, kā izklāstīts attiecīgajos tiesību aktos.

1. tabula | Pārskats par galvenajām juridiskajām prasībām attiecībā uz elastības instrumentiem

Elastības instruments	Uzdevums	Mobilizācijas/izmantošanas noteikumi un juridiskais pamats
Rezerves	Nolūks nav definēts.	Cik vien iespējams, budžeta procedūras laikā un Savienības vispārējā budžeta pieņemšanas laikā ir jāatstāj pietiekamas rezerves, kas nepārsniedz DFS dažādu izdevumu kategoriju maksimālo apjomu, izņemot apakšpozīciju "Ekonomiskā, sociālā un teritoriālā kohēzija". Juridiskais pamats: Iestāžu nolīgums , 7. punkts
Netematiskie īpašie instrumenti		
Vienotais rezerves instruments (SMI)	Nodrošināt iespēju pārvietot pieejamās rezerves zem DFS maksimālajiem apjomiem starp gadiem un DFS izdevumu kategorijām.	Trīs daļas: a) rezerves, kas palikušas pieejamas zem daudzgadu finanšu shēmas saistību apropriāciju maksimālā apjoma iepriekšējā gadā; b) starpība starp iepriekšējā gadā veiktajiem maksājumiem un DFS maksājumu maksimālo apjomu; un c) kā pēdējo iespēju – papildu summas, kas var būt pieejamas, ja tās ieskaita no kārtējo vai turpmāko gadu starpībām. Maksimālās gada summas: 0,04 % no ES NKI saistību apropriācijām 0,03 % no ES NKI maksājumu apropriācijām - maksājumu maksimālā apjoma fiksēta korekcija 2025.–2027. gadā Juridiskais pamats: DFS regula , 11. pants.
Elastības instruments (FLEX)	Finansēt konkrētus neparedzētus izdevumus attiecīgajā finanšu gadā.	Maksimālās gada summas: 915 miljoni EUR 2021.–2023. gadam; 1346 miljoni EUR 2024.–2027. gadā. SEAR dzēstās summas tiek pārskaitītas uz <i>FLEX</i> . Neizmantotās FLEX summas var izmantot līdz N+ 2 gadam. Juridiskais pamats: DFS regula , 12. pants.
Tematiskie īpašie instrumenti		
Eiropas Globalizācijas pielāgošanas fonds (EGF)	Atbalsta sociālekonomiskās pārmaiņas, kas izriet no globalizācijas un tehnoloģiskām un vides pārmaiņām, palīdzot darbu zaudējušiem darba ņēmējiem un pašnodarbinātām personām, kuru darbība ir beigusies, pielāgoties strukturālām pārmaiņām.	Maksimālā gada summa: 30 miljoni EUR Juridiskais pamats: DFS regula , 8. pants. Papildu tiesību akts: Regula (ES) 2021/691 par Eiropas Globalizācijas pielāgošanas fondu pārvietotajiem darba ņēmējiem .
Rezerve solidaritātei un palīdzībai ārkārtas gadījumos (SEAR)	Eiropas Solidaritātes rezerve: sniedz palīdzību, lai reaģētu uz ārkārtas situācijām , ko izraisījušas lielas katastrofas, uz kurām attiecas Eiropas Savienības Solidaritātes fonds (ESSF).	Maksimālā gada summa: 1016 miljoni EUR. Neizmantotās ESSF summas var izmantot līdz N+ 1 gadam. 25 % no gada summas jāpaliek pieejamiem gada pēdējā ceturksnī. Juridiskais pamats: DFS regula , 9. pants. Papildu tiesību akts: Padomes Regula (EK) Nr. 1024/2002 (2002. gada 11. novembris) , ar ko izveido Eiropas Savienības Solidaritātes fondu

Elastības instruments	Uzdevums	Mobilizācijas/izmantošanas noteikumi un juridiskais pamats
	Ārkārtas palīdzības rezerve (EAR): nodrošina ātru reaģēšanu uz īpašām ārkārtas vajadzībām Savienībā vai ārpus tās pēc neparedzētiem notikumiem.	Maksimālā gada summa: 508 miljoni EUR Neizmantotās EAR summas var izmantot līdz N+ 1 gadam. Juridiskais pamats: DFS regula , 9. pants.
Brexit korekcijas rezerve (BKR)	Sniedz palīdzību, lai novērstu neparedzētas un nelabvēlīgas sekas dalībvalstīs un nozarēs, kuras visvairāk skar Apvienotās Karalistes izstāšanās no ES.	Maksimālā kopējā summa visai DFS: 4491 miljons EUR. Juridiskais pamats: DFS regula , 10. pants Papildu tiesību akts: Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/1755 (2021. gada 6. oktobris) , ar ko izveido <i>Brexit</i> korekcijas rezervi

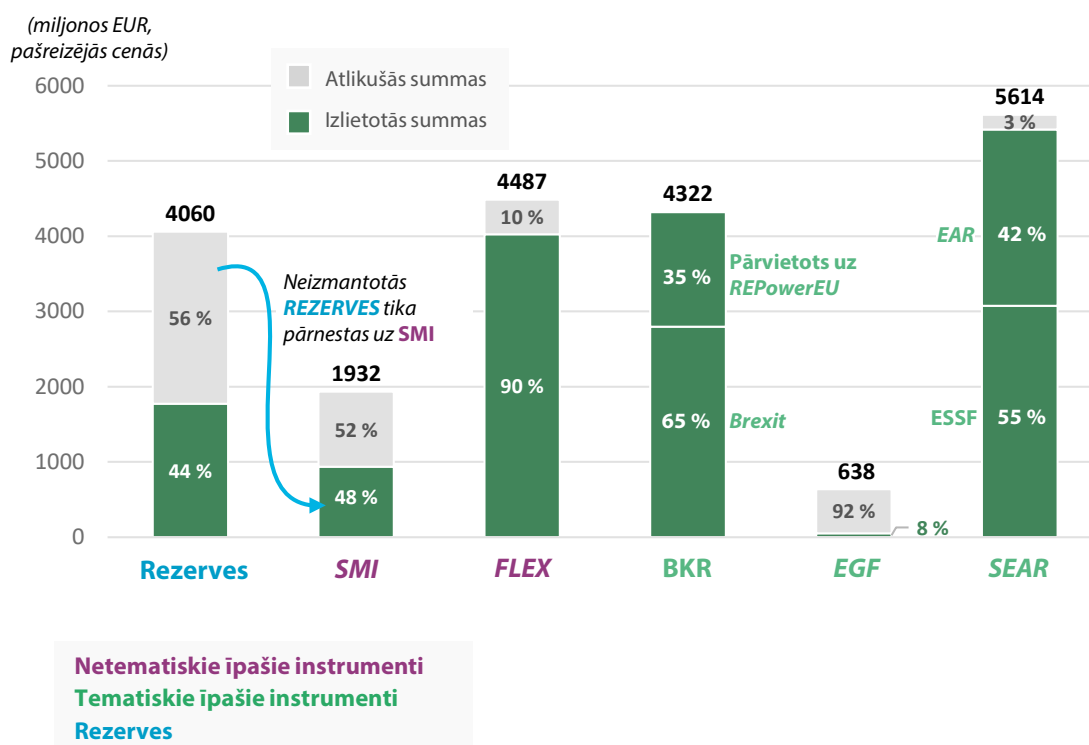
Piezīme: gada summas 2018. gada cenās

Avots: ERP, pamatojoties uz tiesību aktiem, kas minēti tabulā.

III pielikums. Elastības instrumentu izmantošana 2021.–2024. gadā

01 Mēs analizējam elastības instrumentu izmantošanu laikposmā no 2021. līdz 2024. gadam (skatīt [1. attēlu](#)). Daži rīki tika izmantoti intensīvāk nekā citi. Jo īpaši visvairāk pieprasīts bija SEAR un FLEX.

1. attēls | FLEX un SEAR tika intensīvi izmantotas no 2021. līdz 2024. gadam

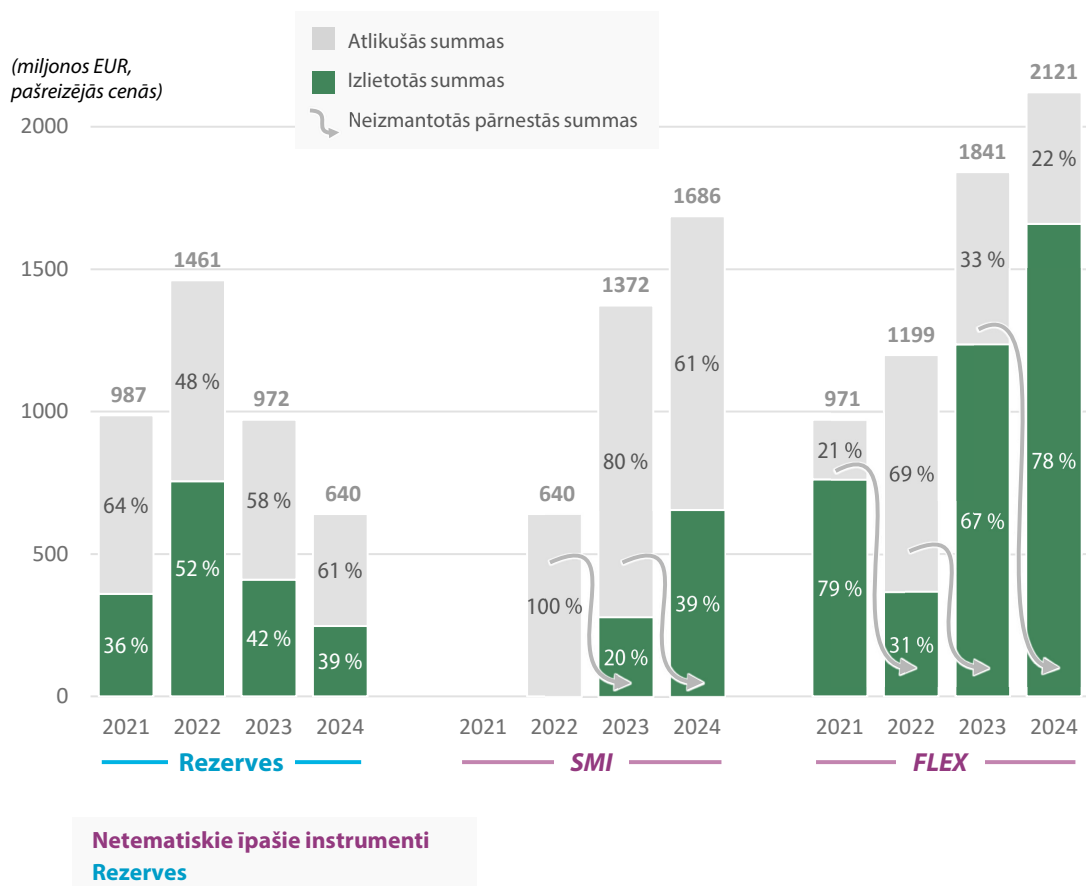
Piezīme: Attēlā ir norādītas kopējās rezerves, kas faktiski pieejamas 2021.–2024. gadā. FLEX, BKR, EGF un SEAR pieejamo summu kopsumma ir 2021.–2024. gadam piešķirto gada piešķirumu summa, ieskaitot DFS starpposma pārskatīšanas izmaiņas 2024. gadam.

Avots: ERP, pamatojoties uz DFS 2021.–2027. gadam regulu, budžeta dokumentiem un Komisijas datiem.

Rezervju un netematisku īpašo instrumentu izmantošana

02 Analizējot rezervju un FLEX un SMI netematisku instrumentu izmantošanu no 2021. līdz 2024. gadam, atklājās, ka rezerves visintensīvāk tika izmantotas 2022. gadā, kad Krievija uzsāka agresijas karu pret Ukrainu. Pieprasījums pēc SMI un FLEX 2023. un 2024. gadā ievērojami palielinājās sakarā ar augsto inflāciju, kas ietekmēja ES administratīvās izmaksas un Eiropas Savienības Atvēršanas instrumenta (ESAI) procentu izmaksas (sk. [2. attēlu](#)).

2. attēls | No 2021. līdz 2024. gadam rezerves un netematiski īpašie instrumenti arvien vairāk apmierināja jaunās vajadzības

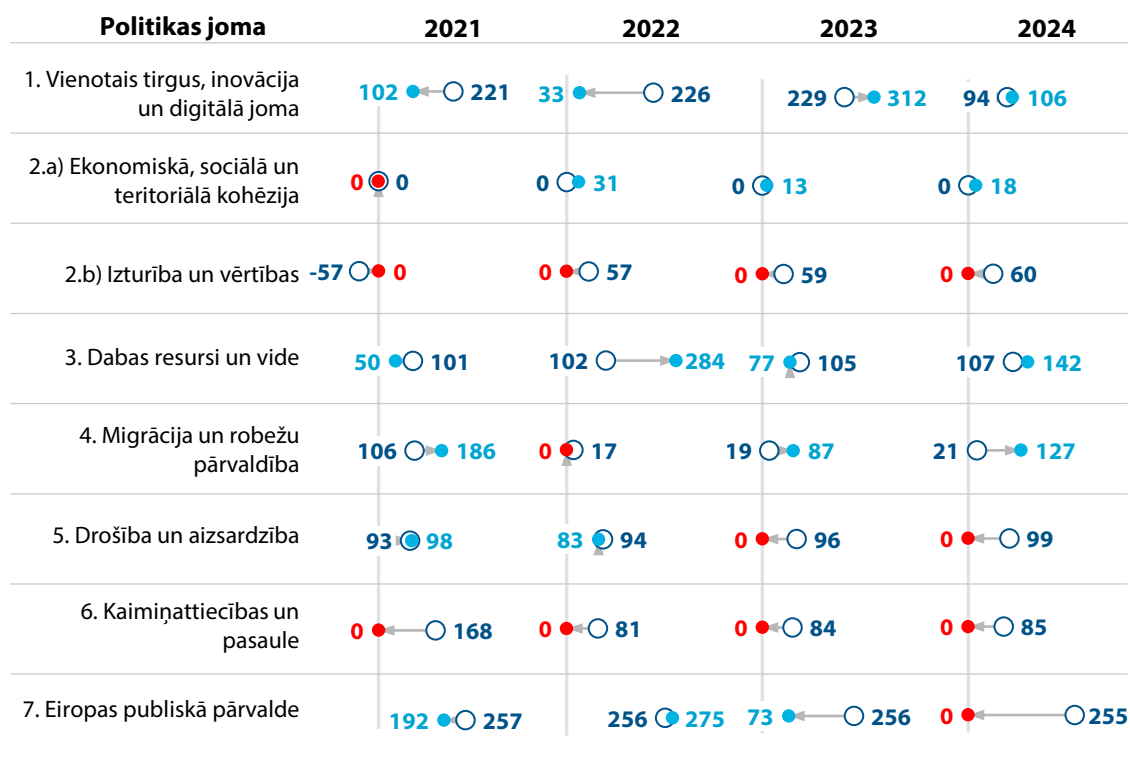
Piezīme: Attēlā ir norādītas kopējās drošības rezerves, kas faktiski pieejamas 2021.–2024. gadā. Kopējās 2024. gadā pieejamās summas atspoguļo DFS termiņa vidusposma pārskatīšanas izmaiņas.

Avots: ERP, pamatojoties uz [DFS 2021.–2027. gadam regulu](#), budžeta dokumentiem un Komisijas datiem.

- 03** Atsevišķās DFS politikas jomās, kurās bija palielinājušās jaunās vajadzības, tika izsmeltas **rezerves**, savukārt citās jomās pieprasījums bija mazāks, un atlikušās rezerves tika iekļautas SMI. [3. attēlā](#) redzams, ka DFS 2.b, 5. un 6. izdevumu pozīcijas (noturība un vērtības, drošība un aizsardzība, ārējā darbība) rezerves konsekvēnti tika izsmeltas.

3. attēls | Pieejamās rezerves bija pastāvīgi izsmeltas politikas jomās, kas saistītas ar noturību, aizsardzību un ārējo darbību

(miljonos EUR, pašreizējās cenās)

○ Sākotnējā rezerve saskaņā ar pieņemto DFS regulu

Atlikusi starpība gada beigās:

● Lielāks par nulli

● Nav atlikušās rezerves

Avots: ERP, pamatojoties uz Komisijas datiem. *The EU's 2021.–2027. long-term budget and NextGenerationEU – Facts and figures*, BUDG ĢD, 2021. gads (sākotnējām gada rezervēm); finanšu plānošanas tehniskais atjauninājums 2026.–2027. gadam pēc 2025. gada budžeta pieņemšanas (atjauninātajām rezervēm 2021.–2024. gadā un indikatīvajām rezervēm 2025.–2027. gadā).

04 Daudz gadu finanšu shēmas 5. izdevumu pozīcijā 2023.–2024. gadā rezerves tika izmantotas, jo, reaģējot uz Krievijas agresijas karu pret Ukrainu, tika izveidots Eiropas Aizsardzības rūpniecības pastiprināšanas ar kopīgu iepirkumu akts (*EDIRPA*). 6. izdevumu pozīcijā ES ārējās darbības programmas bija jāpastiprina, jo politisko prioritāšu maiņas dēļ 2021.–2024. gadam bija nepieciešams lielāks finansējums Sīrijas bēgļu atbalstam Turcijā un kaimiņvalstīs. Ievērojama rezervju izmantošana citās izdevumu pozīcijās bija saistīta ar ESAI aizņēmumu izmaksu pieaugumu (2.b izdevumu pozīcija), atbalstu uzņemšanas sistēmām cilvēkiem, kas bēg no Ukrainas (4. izdevumu pozīcija), un inflācijas ietekmi uz administratīvajiem izdevumiem (7. izdevumu pozīcija).

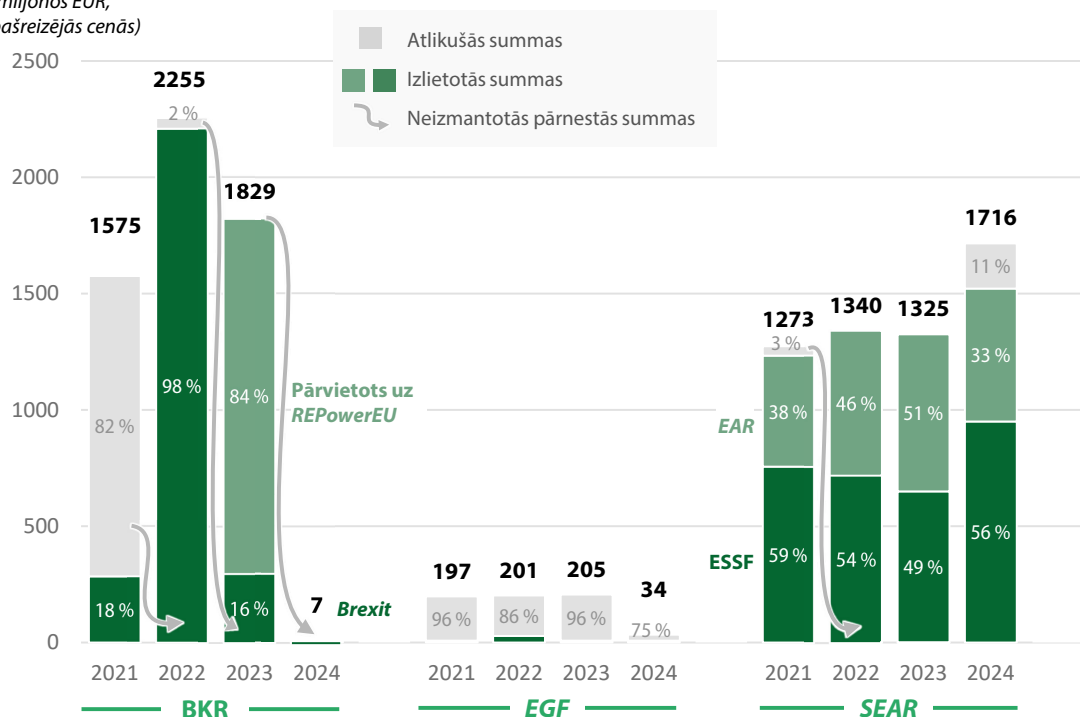
- 05** *SMI* tika mobilizēts tikai 2023. un 2024. gadā. Tomēr katru reizi, kad tas tika izmantots, summas bija ievērojamas, vidēji sasniedzot aptuveni 200 miljonus EUR. Sešdesmit procenti no kopējās *SMI* summas tika mobilizēti, lai segtu plānoto izdevumu pieaugumu salīdzinājumā ar sākotnējām aplēsēm, ko izraisīja straujš inflācijas kāpums: i) izdevumi par procentu izmaksām par līdzekļiem, kas aizņemti kapitāla tirgos, lai finansētu ESAI; un ii) ES iestāžu administratīvie izdevumi. Citi mobilizācijas gadījumi bija saistīti ar politiskām vienošanām par migrācijas un humānās palīdzības pasākumu pastiprināšanu.
- 06** Pieprasījums pēc *FLEX* nebija lineārs. Tas tika mēreni izmantots 2021. un 2022. gadā, un finansējums tika pārnest uz nākamajiem gadiem. Pēc tam pieprasījums ievērojami palielinājās 2023. un 2024. gadā, lai gan *FLEX* nekad netika pilnībā izmantots.
- 07** Līdzīgi kā *SMI*, *FLEX* mobilizācijas galvenais mērķis (45 %) bija segt ESAI procentu izmaksu pieaugumu, ko izraisīja inflācijas pieaugums. Turklāt 25 % no līdzekļiem tika mobilizēti humānajai palīdzībai, un 14 % tika izmantoti, lai risinātu Covid-19 krīzi un dabas katastrofas. Atlikušās summas (16 %) tika mobilizētas jaunām politiskām prioritātēm un DFS programmu pastiprināšanai.

Tematisko īpašo instrumentu izmantošana

- 08** Tematisko īpašo instrumentu patēriņa analīze parādīja, ka *BKR* un *EGF* tematiskie īpašie instrumenti netika pietiekamā apjomā izmantoti, savukārt *SEAR*, kas ietver ESSF un *EAR*, tika pilnībā izmantots katru gadu no 2021. līdz 2023. gadam, pirms tika ieviestas izmaiņas DFS 2024. gada starpposma pārskatīšanā (sk. [4. attēlu](#)).

4. attēls | BKR un EGF nepietiekami izmantoti, bet liels pieprasījums pēc SEAR 2021.–2024. gadā

(miljonos EUR,
pašreizējās cenās)

Tematiskie īpašie instrumenti

Piezīme: Kopējās 2024. gadā pieejamās summas atspoguļo DFS termiņa vidusposma pārskatīšanas izmaiņas. BAR summa, kas pārnesta uz REPowerEU 2023. gadā, ietver summas, kas dalībvalstīm samaksātas kā priekšfinansējums 2021. gadā (123 miljoni EUR) un 2022. gadā (335 miljoni EUR). Šīs summas ir izslēgtas no 2021. un 2022. gadā pieejamajām un izmantotajām summām.

Avots: ERP, pamatojoties uz DFS 2021.–2027. gadam regulu, budžeta dokumentiem un Komisijas datiem.

- 09** Līdz 2023. gadam Komisija bija izmaksājusi priekšfinansējumu 2,8 miljardu EUR apmērā 17 dalībvalstīm, kas pieteikušās BKR atbalstam, savukārt desmit dalībvalstis nepieteicās. Komisijas [progresu ziņojumā par BKR īstenošanu](#) 2024. gada jūnijā tika atzīmēta kavēšanās un minēti iemesli, piemēram, prasība dalībvalstīm pierādīt skaidru saikni ar *Brexit* attiecībā uz atbalstītiem pasākumiem. Turklāt valstu pārvaldes spējas bija saspringtas sakarā ar sarunām par [Atveseļošanas un noturības mehānismu](#) nacionālajiem plāniem un kohēzijas politikas programmām. Pēc tam ar BKR regulas grozījumu¹ dalībvalstīm tika atļauts pārskaitīt neizmantotos BKR līdzekļus uz *RePowerEU*. 2023. gada sākumā šo iespēju izmantoja 23 dalībvalstis par kopējo summu 2,1 miljards EUR.

¹ Regula (ES) 2023/435, 4. pants.

- 10** EGF izmantojums bija zems, neraugoties uz tā paplašināto darbības jomu 2021.–2027. gada DFS, un EGF summas tika samazinātas DFS vidusposma pārskatīšanā.
- 11** Intensīvais pieprasījums pēc **SEAR**, kas ietver ESSF un *EAR*, uzsvēra pieaugošās vajadzības, kas saistītas ar šo instrumentu mērķi: dabas katastrofu rašanās un mērogs (ESSF) un humanitārā krīze ES kaimiņvalstīs un ārkārtas situācijas saistībā ar Krievijas agresijas karu pret Ukrainu (*EAR*).

Saīsinājumi

AMIF: Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonds

ASAP: Munīcijas ražošanas atbalsta akts

BKR: Brexit korekcijas rezerve

BMVI: Robežu pārvaldības un vīzu instruments

BUDG ĢD: Eiropas Komisijas Budžeta ģenerāldirektorāts

DFS: Daudzgaļu finanšu shēma

EAR: Rezerve palīdzībai ārkārtas gadījumos

EDIRPA: instruments Eiropas aizsardzības industrijas stiprināšanai, izmantojot kopīgu iepirkumu

EGF: Eiropas Globalizācijas pielāgošanās fonds

EP BUDG: Eiropas Parlamenta Budžeta komiteja

ERAF: Eiropas Reģionālās attīstības fonds

ESAI: Eiropas Savienības Atveseļošanas instruments

ESAO: Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija

ESF: Eiropas Sociālais fonds:

ESF+: Eiropas Sociālais fonds Plus

ESSF: Eiropas Savienības Solidaritātes fonds

FLEX: Elastības instruments

IP/SD: Izmēģinājuma projekti un sagatavošanas darbības

NDICI – “Eiropa pasaulē”: Kaimiņattiecību, attīstības sadarbības un starptautiskās sadarbības instruments “Eiropa pasaulē”

SEAR: Rezerve solidaritātei un palīdzībai ārkārtas gadījumos

SMI: Vienotais rezerves instruments

Glosārijs

Brexit korekcijas rezerve: fonds, kas izveidots, lai palīdzētu dalībvalstīm, reģioniem un nozarēm, kuras Apvienotās Karalistes izstāšanās no ES skar visvairāk, tikt galā ar tās negatīvajām sekām.

Budžeta lēmējietādes: ar šo terminu apzīmē Eiropas Parlamentu un Eiropas Savienības Padomi tad, kad tās īsteno lēmumu pieņemšanas pilnvaras saistībā ar ES budžeta jautājumiem.

Budžets: plānoto ieņēmumu un izdevumu pārskats par noteiktu periodu.

Daudz gadu finanšu shēma (DFS): ES izdevumu plāns, kurā ir noteiktas prioritātes (pamatojoties uz politikas mērķiem) un maksimālie apjomi, parasti septiņu gadu posmam. DFS nosaka struktūru, kuras ietvaros tiek veidots ES gada budžets, ierobežojot katras kategorijas izdevumu apmēru.

Eiropas Globalizācijas pielāgošanās fonds: fonds, kas izveidots, lai atbalstītu pārvietotos darba ņēmējus un pašnodarbinātas personas, kuru darbība ir beigusies globalizācijas un tehnoloģisko un vides pārmaiņu rezultātā.

Eiropas Reģionālās attīstības fonds: ES fonds, kas stiprina ekonomisko un sociālo kohēziju Eiropas Savienībā, finansējot investīcijas nolūkā samazināt līmeņa atšķirības reģionos.

Eiropas Savienības Atveseļošanas instruments: finansējuma pakete, lai palīdzētu ES dalībvalstīm atgūties no Covid-19 pandēmijas ekonomiskajām un sociālajām sekām, galvenokārt izmantojot Atveseļošanas un noturības mehānismu. Pazīstams arī kā *NextGenerationEU*.

Eiropas Savienības Solidaritātes fonds: instruments, kas palīdz ES dalībvalstīm un pievienošanās sarunvalstīm reaģēt uz dabas katastrofām un ārkārtas situācijām sabiedrības veselības jomā.

Eiropas Sociālais fonds Plus: ES fonds nodarbinātības, sociālajai, izglītības un prasmju politikai, tostarp strukturālām reformām šajās jomās. Agrāk – Eiropas Sociālais fonds.

Eiropas Sociālais fonds: ES fonds, kura uzdevums ir radīt izglītības un nodarbinātības iespējas un uzlabot nabadzības riskam pakļauto iedzīvotāju stāvokli. Aizstāts ar Eiropas Sociālo fondu Plus.

Eiropas Solidaritātes rezerve: ES īpašais instruments, ko var izmantot, lai finansētu palīdzību, reaģējot uz ārkārtas situācijām, ko izraisījušas lielas katastrofas, uz kurām attiecas Eiropas Savienības Solidaritātes fonds.

Elastības instruments: Finansējuma avots īpašiem neparedzētiem izdevumiem, kurus nevar segt no ES gada budžeta, nepārsniedzot attiecīgos izdevumu maksimālos apjomus.

ESAI instruments: ES īpašais instruments, ko var izmantot, lai finansētu daļu no izmaksām, kas saistītas ar maksājumiem par kapitāla tirgos aizņemtajiem līdzekļiem, lai finansētu Eiropas Savienības atveseļošanas instrumentu.

Finanšu regula: Noteikumi, kas reglamentē ES budžeta izveidi un izlietošanu, kā arī ar to saistītos procesus, tostarp iekšējo kontroli, ziņojumu sagatavošanu, revīziju un budžeta izpildes apstiprināšanu.

Īpašais instruments: Instruments, kas ļauj ES mobilizēt papildu līdzekļus virs tās regulārajiem izdevumu maksimālajiem apjomiem, reaģējot uz neparedzētiem notikumiem, piemēram, krīzēm un ārkārtas situācijām.

Kaimiņattiecību, attīstības sadarbības un starptautiskās sadarbības instruments – Eiropa pasaulē: ES programma daudzgadu finanšu shēmas 2021.–2027. gadam ietvaros, kurā apvienoti vairāki ārējās darbības instrumenti.

Neparedzēto izdevumu rezerve: ES īpašais instruments no 2014.–2020. gada daudzgadu finanšu shēmas, kas ļauj piešķirt finansējumu pēdējā risinājuma gadījumā, reaģējot uz neparedzētiem apstākļiem, ļaujot iekļaut budžetā neizlietotās apropriācijas vienā vai vairākās daudzgadu finanšu shēmas pozīcijās no kārtējā vai nākamajiem finanšu gadiem.

Pārņemšana īpašumā: summa, kas budžetā rezervēta konkrētam mērķim. ES budžets ietver saistību un maksājumu apropriācijas.

REPowerEU: ES iniciatīva, kuras mērķis ir izbeigt atkarību no fosilā kurināmā, dažādot energoapgādi un paātrināt pāreju uz tīru enerģiju.

Rezerve palīdzībai ārkārtas gadījumos: ES budžeta līdzekļi, kas rezervēti, lai reaģētu uz neparedzētām humanitārajām un civilajām krīzēm ES vai ārpus tās.

Rezerve solidaritātei un palīdzībai ārkārtas gadījumos: ES īpašais instruments reaģēšanai uz ārkārtas situācijām, ko izraisījušas lielas dabas katastrofas, sabiedrības veselības krīzes un bruņoti konflikti.

Rezerve: atšķirība starp daudzgadu finanšu shēmā noteiktajiem maksimālajiem apjomiem un plānotajiem izdevumiem.

Ukrainas mehānisms: ES instruments atbalsta sniegšanai Ukrainai saistībā ar Krievijas agresijas karu.

Ukrainas rezerve: ES īpašais instruments, ko var izmantot, lai finansētu Ukrainas instrumentu.

Vienotais rezerves instruments: ES īpašais instruments, kas ļauj budžetā iekļaut iepriekšējos gados neizlietotās apropriācijas vai – kā galējo līdzekli – apropriācijas no kārtējā gada un turpmākajiem gadiem.

Vispārējā rezerve saistībām: ES īpašais instruments no 2014.–2020. gada DFS, kas ļauj budžetā iekļaut iepriekšējo gadu neizlietotās saistību apropriācijas.

Komisijas atbildes

<https://www.eca.europa.eu/lv/publications/SR-2025-18>

Laika grafiks

<https://www.eca.europa.eu/lv/publications/SR-2025-18>

Revīzijas darba grupa

ERP īpašajos ziņojumos tiek atspoguļoti rezultāti, kas iegūti, revidējot ES politikas jomas un programmas vai ar pārvaldību saistītus jautājumus konkrētās budžeta jomās. ERP atlasa un izstrādā šos revīzijas uzdevumus tā, lai tiem būtu pēc iespējas lielāka ietekme, proti, tiek ņemti vērā riski, kam pakļauta lietderība vai atbilstība, attiecīgo ienākumu vai izdevumu apjoms, paredzamie notikumi, kā arī politiskās un sabiedrības intereses.

Šo lietderības revīziju veica V apakšpalāta, kura revidē Savienības finansēšanu un pārvaldību un kuru vada ERP loceklis Jan Gregor. Revīziju vadīja ERP loceklis *Jorg Kristijan Petrovič*, un revīzijas darbā bija iesaistīti locekļa biroja vadītājs *Martin Puc*, biroja atašējs *Mirko Iaconisi*, atbildīgā vadītāja *Bogna Kuczyńska*, darbuzdevuma vadītāja *Ilze Ozola* un revidenti *Diana Voinea*, *Miguel Ferrão* un *Thomas Frappaz*. Grafisko atbalstu nodrošināja *Jesús Nieto Muñoz*.

No kreisās: *Thomas Frappaz*, *Jesús Nieto Muñoz*, *Martin Puc*, *Ilze Ozola*, *Jorg Kristijan Petrovič*, *Diana Voinea*, *Bogna Kuczyńska*, *Miguel Ferrão* un *Mirko Iaconisi*.

AUTORTIESĪBAS

© Eiropas Savienība, 2025

Eiropas Revīzijas palātas (ERP) atkalizmantošanas politiku nosaka ar [ERP Lēmumu Nr. 6–2019](#) par atvērto datu politiku un dokumentu atkalizmantošanu.

Ja vien nav norādīts citādi (piemēram, individuālās autortiesību norādēs), ERP saturs, kurš pieder ES, ir licencēts saskaņā ar šādu starptautisku licenci: [Creative Commons Attribution 4.0 International \(CC BY 4.0\) licence](#). Tādējādi atkalizmantošana parasti ir atļauta, ja tiek sniegtas pienācīgas atsauces un norādītas visas izmaiņas. ERP satura atkalizmantošana nedrīkst sagrozīt tā sākotnējo nozīmi vai jēgu. ERP nav atbildīga par atkalizmantošanas sekām.

Jāsaņem papildu atļauja, ja konkrētā saturā attēlotas identificējamās privātpersonas, piemēram, ERP darbinieku fotoattēlos, vai ja tas ietver trešās personas darbu.

Ja šāda atļauja ir saņemta, tā atceļ un aizstāj iepriekš minēto vispārējo atļauju un skaidri norāda uz visiem izmantošanas ierobežojumiem.

Lai izmantotu vai reproducētu saturu, kas nepieder ES, var būt nepieciešams prasīt atļauju tieši autortiesību īpašniekiem.

Titullapas fotogrāfija: © stock.adobe.com/luzitanija.

1. attēls. Mājas ikonas: © stock.adobe.com/Jahura

Programmatūra vai dokumenti, uz kuriem attiecas rūpnieciskā īpašuma tiesības, proti, patenti, preču zīmes, reģistrēti dizainparaugi, logotipi un nosaukumi, nav iekļauti ERP atkalizmantošanas politikā.

Eiropas Savienības iestāžu un struktūru tīmekļa vietnēs, kas izvietotas domēnā europa.eu, ir atrodamas saites uz trešo personu tīmekļa vietnēm. Tā kā ERP šīs vietnes nekontrolē, iesakām rūpīgi iepazīties ar to privātuma un autortiesību politiku.

ERP logotipa izmantošana

ERP logotipu nedrīkst izmantot bez ERP iepriekšējas piekrišanas.

HTML	ISBN 978-92-849-5547-3	ISSN 1977-5717	doi:10.2865/4265161	QJ-01-25-043-LV-Q
PDF	ISBN 978-92-849-5548-0	ISSN 1977-5717	doi:10.2865/2599173	QJ-01-25-043-LV-N

KĀ ATSAUKTIES

Eiropas Revīzijas palāta, [īpašais ziņojums 18/2025](#) "ES budžeta elastība: jāva risināt neparedzētas problēmas, bet regulējums ir pārāk sarežģīts", Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2025.

ES izmanto ilgtermiņa budžetus, kas pašlaik aptver septiņu gadu periodu un kurus dēvē par daudzgadu finanšu shēmām (DFS). Šajā revīzijā galvenā uzmanība tika pievērsta elastības instrumentiem, kas ļauj no ES budžeta finansēt papildu izdevumus 2021.–2027. gada DFS. Mēs izvērtējam, vai šie instrumenti bija labi izstrādāti un vai to izmantošana ir pamatota, lai izvairītos no to pārmērīgas izmantošanas DFS pirmajos gados. Mēs konstatējam, ka, neraugoties uz intensīvu izmantošanu, budžeta elastība ir ļāvusi ES reaģēt uz plašu vajadzību klāstu. Tomēr elastīguma sistēma ir pārāk sarežģīta, jo tajā ir vairāki instrumenti, kas dažkārt pārklājas, un nav skaidri noteiktas prioritātes. Mēs iesakām Komisijai labāk atbalstīt lēmumu pieņemšanu, lai nākotnē izstrādātu elastīguma satvaru, ierosināt tā vienkāršošanu un uzlabot alternatīvu izskatīšanas procedūras pirms elastīguma instrumentu izmantošanas ierosināšanas.

Eiropas Revīzijas palātas (ERP) īpašais ziņojums saskaņā ar LESD 287. panta 4. punkta otro daļu.

EIROPAS
REVĪZIJAS
PALĀTA

Eiropas Savienības
Publikāciju birojs

EIROPAS REVĪZIJAS PALĀTA
12, rue Alcide De Gasperi
1615 Luxembourg
LUXEMBOURG

Tālrunis: +352 4398-1

Uzziņām: eca.europa.eu/lv/contact
Tīmekļa vietne: eca.europa.eu
Sociālie mediji: @EUauditors